

The Project Gutenberg eBook of Julius Caesar, by William Shakespeare

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Julius Caesar

Author: William Shakespeare

Translator: Paavo Emil Cajander

Release date: June 5, 2006 [EBook #18512]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK JULIUS CAESAR ***

Produced by Tapio Riikonen

JULIUS CAESAR

Kirj.

William Shakespeare

Paavo Cajanderin suomennos ilmestyi v. 1884.

Näytelmän henkilöt:

JULIUS CAESAR.

OCTAVIUS CAESAR, |

MARCUS ANTONIUS, | triumvireja Caesarin kuoltua.

M. AEMIL. LEPIDUS, |

CICERO, |

PUBLIUS, | senaattoreja.

POPILIUS LENA, |

MARCUS BRUTUS, |

CASSIUS. |

CASCA, |

TREBONIUS, | salaliittolaisia Julius Caesaria vastaan.

LIGARIUS, |

DECIUS BRUTUS, |

METELLUS CIMBER, |

CINNA, |

MARULLUS, | tribuuneja.
FLAVIUS, |
ARTEMIDORUS, sophisti Cnidoosta.
Tietäjä.
CINNA, runoilija.
Toinen runoilija.
LUCILIUS, |
TITINIUS, |
MESSALA, | Bruton ja Cassion ystäviä.
CATO nuori, |
VOLUMNIUS, |
VARRO. |
CLITUS, |
CLAUDIUS, | Bruton palvelijoita.
STRATO, |
LUCIUS, |
DARDANIUS, |
PINDARUS, Cassion palvelija.
CALPURNIA, Caesarin puoliso.
PORTIA, Bruton puoliso.
Senaattoreja, kansalaisia, vartijoita, seuralaisia, y.m.

Tapahtumapaikka: alussa Rooma, sitten Sardes ja Philippi.

ENSIMMÄINEN NÄYTÖS.

Ensimmäinen kohtaus

Rooma. Katu.

(Flavius, Marullus ja joukko porvareita tulee.)

FLAVIUS.

Pois, kotihinne, laiskat juhdat! Pois!
Pyhäkö nyt on? Ettekö te tiedä.
Ett' ilman ammattinsa merkkiä
Käs'työläiset ei ulkon' arkipäivin
Saa liikkua? Mik' elinkeino sulla?

1 PORVARI. Ma, hyvä herra, olen salvumies.

MARULLUS.

Miss' etunahkasi ja kulmapuusi?
Miiks sulla pyhävaattehet on ylläs? —
Te, ystävä, mit' ammattia te?

2 PORVARI. Totta puhuen, herra hyvä, hienoon taitotekoon verrattuna on minun työni, niin sanoakseni, vaan paikkurin työtä.

MARULLUS.

Mit' olet ammattia? Suoraan vastaa.

2 PORVARI. Semmoista ammattia, jota, toivoakseni, saatan hyvällä omallatunnolla tehdä; sillä minä, totta puhuen, korjaan huonoa saattoa.

MARULLUS.

Ammattis, konna? Vastaa, kurja konna!

2 PORVARI.

Älkää, hyvä herra, älkää, herran tähden, minun tähteni revetkö!
Kuitenkin, jos repeäisitte, niin kyllä minä teitä korjata saatan.

MARULLUS.

Mitä sillä tarkoitat? Korjatako minua, sinä röyhkeä lurjus?

2 PORVARI. Niin, herra, paikata teitä.

FLAVIUS.

Olet siis kengänpaikkuri, niinkö?

2 PORVARI. Niin, herra, naskali yksin se minua elättää. Minä en kamasaksain asioihin ryhdy, enkä saksattarien liioin, muulla kuin naskalillani. Niin, toden totta, minä olen vanhain kenkien haavalääkäri; kun ne hengenvaarassa ovat, autan minä niitä. Ei ole sitä sievää lehmännahkan polkijata, joka ei olisi liikkunut kätenni töillä.

FLAVIUS.

Mut miks et ole verstaassas, vaan täällä
Katuja laahaat tämän joukon kanssa?

2 PORVARI. Niin, herra hyvä, nähkääs, kuluttaakseni heidän kenkiänsä ja saadakseni näin enemmän työtä itselleni. Mutta, totta puhuen, pidämme nyt joutopäivää, nähdäksemme Caesaria ja iloitaksemme hänen voittoretkestänsä.

MARULLUS.

Iloita? Miks? Hän mitä meille voitti?
Mit' alamaisia hän Roomaan tuopi,
Koristeiks vaunun pyöriin kahlittuina?
Te kivet, pölkyt, tunnottomat kurjat!
Pii-sydämet te, julmat Rooman miehet!
Pompejon tunsitten. Kuink' useasti
Muureille kapusitte, ikkunoihin,
Torneihin, jopa savutorvihinkin,
Kakarat helmoissa, ja päivän pitkän
Niin kiltist' odotitte nähdäksenne
Pompejon suuren käyvän Rooman halki.
Kun hänen vaunuistaan vaan haameen näitte,
Yleinen eikö soinut riemuhuuto,
Niin että Tiber laidoiltansa säikkyi,
Kun kirkunanne kajahtavan kuuli
Kaaloisiin rantoihinsa?
Ja nytkö teillä juhlapuku yllä?
Ja nytkö vietätten te joutopäivää?
Nyt senkö tietä kukitatte, joka
Pompejon verta voittoriemuin sotkee?
Pois!
Kotiinne pois, rukoilkaa polvillanne,
Ett' torjuis meiltä jumalat sen turman,
Jok' ompi moisen kiittämättömyyden
Ehdoton palkka!

FLAVIUS.

Menkää, kansalaiset,
Kokoilkaa rikoksenne sovinnoksi
Kaikk' ammattinne köyhät, käykää sitten
Luo Tiberin, sen juottiin kyneleenne
Vuodattakaatte, siks ett' alin virta
Ylintä äyrään reunaa suutelee.

(Porvarit lähtevät.)

Kas, kuinka taipuu melto mieli! Pois he
Nyt hiipivät, syyn salpa kielillänsä.
Käy sinä Capitoliin tuota tietä,
Min' astun tätä. Paljaiks riisu patsaat,
Jos peitetyt ne juhla-koristeill' on.

MARULLUS.

Tuo käykö päinsä?
Nyt, tiedäthän, on Lupercali-juhla.

FLAVIUS.

Viis siitä! Patsait' älä peittää salli

Caesarin voittomerkeillä. Nyt lähden
Ja kaduill' ajan roistokansan pois;
Tee samoin sinä, missä parven huomaat.
Siivistä Caesarin nuo höyhenekset
Kun pois vaan noukitaan, hält' estyy lento.
Hän muuten yli silmäkannon kiittää
Ja saattaa orjanpelkoon meidät kaikki.

(Lähtevät.)

Toinen kohtaus.

Rooma. Julkinen paikka.

(Juhlasaatossa ja soitannolla tulevat Caesar, Antonius, kilpajuoksuun varustettuna, Calpurnia, Portia, Decius, Cicero, Brutus, Cassius ja Casca; heidän jäljissänsä suuri ihmisjoukko, muun muassa eräs tietäjä.)

CAESAR.
Calpurnia!

CASCA.
Caesar puhuu! vait!

(Soitanto lakkaa.)

CAESAR.
Calpurnia!

CALPURNIA.
Täss' olen, puolisoni.

CAESAR.
Asetu suoraan Antonion tielle,
Kun kilpaan ryntää hän. — Antonius!

ANTONIUS.
Ylevä Caesar, mitä?

CAESAR.
Äl' unhota, Antonius, vauhdissas
Calpurniaa koskettaa; näet, luullaan että,
Pyhässä kilvassa kun mahaan koskee,
Hän kirouksestaan pääsee.

ANTONIUS.
Kyllä muistan.
Kun Caesar sanoo: "tee se", on se tehty.

CAESAR.
Siis toimeen! Menot kaikki muistakaatte.

(Soitantoa.)

TIETÄJÄ.
Caesar!

CAESAR.
Ken siellä huutaa?

CASCA.
Vait, kaikki vaiti! Hiljaa vielä kerran!

(Soitanto lakkaa.)

CAESAR.
Ken siellä tungoksessa mua huutaa?
Lävitse soiton räikkä ääni kaikuu
Ja huutaa: "Caesar!" Puhu! Caesar kuulee.

TIETÄJÄ.

Viidettätoista Mars-kuun päivää varo!

CAESAR.

Ken on hän?

BRUTUS.

Tietäjä; hän pyytää että
Viidettätoista Mars-kuun päivää varot.

CAESAR.

Hän tuokaa tänne: tahdon nähdä kasvot.

CASCA.

Mies, esiin sieltä! Caesarihin katso!

CAESAR.

No, mitä sanot nyt? Se kerro vielä.

TIETÄJÄ.

Viidettätoista Mars-kuun päivää varo!

CAESAR.

Uneksija! Pois tiekseen! — Tulkaa nyt.

(Torvimarssi. Kaikki lähtevät, paitsi Brutus ja Cassius.)

CASSIUS.

No, etkö tule kilpaa katsomaan?

BRUTUS.

Minäkö? En.

CASSIUS.

Ma pyydän, tule pois.

BRUTUS.

Ei mulle sovi leikit: mull' ei ole
Tuot' Antonion hilpeätä mieltä.
Mut huvias en estää tahdo, Cassius;
Sun jätän nyt.

CASSIUS.

Jo aikoj' olen tarkannut sua, Brutus:
Ma silmissäs en näe sit' ystävyyttä
Ja suoruutta, jot' ennen niissä näin.
Sa liian kylmäks olet, vieraaks tullut
Rakastavalle ystävälles.

BRUTUS.

Cassius,

Sin' älä pety. Muotoni jos peitän,
Niin katseheni sekasorron käännän
Vaan omaan itseeni. Mua jonkun aikaa
Riitaiset intohimot vaivanneet on,
Aatokset, jotka mulle yksin sopii;
Ne ehkä käytökseeni varjon luovat.
Mut tuota älkööt surko ystäväni,
(Joi' olet sinä Cassius yks), ja älkööt
Sanoko kylmyyttäni muuks, kuin että,
Sielussaan sotaa käyden, Brutus parka
Unohtaa muille ystävyyttä näyttää.

CASSIUS.

Siis ymmärsin sun, Brutus, aivan väärin,
Poveeni tuohon sen vuoks peitin monta
Suur'arvoist' aatetta ja oivaa tuumaa.
Sano, Brutus hyvä, voitko nähdä kasvot?

BRUTUS.

En, Cassius; itseään ei näe silmä,
Jos muist' ei esineistä heijastu se.

CASSIUS.

Niin kyllä!
Ja paljon surkutellaan sitä, Brutus,
Ett'ei sull' ole kuvastinta, joka
Salatun arvot silmiin tois, niin että
Näkisit kuvajaisin. Tiedän kuinka
Monikin kelpo Rooman mies, — pait Caesar,
Tuo jumala, — puhuisaan Brutosta
Ja huokaillessaan ajan ikeen alla,
Sois että Brutoll' olis heidän silmät.

BRUTUS.

Mua mihin vaaraan vietteletkään, Cassius,
Kun tahdot saada minun etsimään
Sit' itsestäni, mit' ei minuss' ole?

CASSIUS.

Siis, Brutus hyvä, kuule mitä lausun:
Ja koska tiedät, että parhain itses
Kuvastimessa näet, niin minä, peilis,
Sinulle kainost' ilmaisen sen puolen
Sinusta, jot'et itse vielä tunne.
Mua, Brutus, älä epäile. Jos oisin
Ma ilmi narri, taikka tapa mulla
Tarita julkivalall' ystävyyttä
Kaikille vastatulleille; jos tiedät
Ett' ihmist' imartelen, syleilen
Ja sitten häntä parhaan; tai jos tiedät
Ett' ilmi-tunnustuksen juomingeissa
Teen koko seuralle, mua silloin varo.

(Torventoitauksia ja ilohuutoa kuuluu.)

BRUTUS.

Mik' ilo tuo? Mä pelkään että kansa
Kuninkaaks valikoipi Caesarin.

CASSIUS.

Vai pelkäätkä sitä? Siis mun täytyy luulla,
Ett'et sa sitä sois.

BRUTUS.

En soiskaan, Cassius;
Rakastan häntä paljon kuitenkin. —
Vaan miks mua täällä viivytät niin kauan?
Mit' aiot mulle ilmoittaa? Jos koskee
Se yhteishyvää, toisen silmän eteen
Aseta kunnia ja toisen surma,
Ma tyynnä katson kumpaakin. Niin totta
Kuin jumal' auttakoon, ma kunniaa
Rakastan enemmän kuin vaaraa pelkään.

CASSIUS.

Sen kunnan sinussa ma tunnen, Brutus,
Niin totta kuin ma ulkomuotos tunnen.
No niin, nyt onkin kunniasta puhe. —
En tietää voi mit' arvelette sinä
Ja muut täst' elämästä, mutta minust'
Olematonna paremp' ois kuin elää
Ja kaltaistani peljätä. Kuin Caesar
Vapaana minä synnyin, samoin sinä;
Sam' oli meillä ravinto kuin hällä,
Ja kestämmä kuin hänkin talven kylmät.

Kerranpa — oli kolkko, raju ilma,
Ärjyillen Tiber rantojansa pieksi —
Huus mulle Caesar: "tuohon raivoon virtaan
Hypätä kanssan' uskallatko, Cassius,
Ja niemeen tuonne uida?" Virtaan oiti
Ma, vaatteet yllä, syöksin, pyytäin häntä
Mua seuraamaan; ja sen hän, totta, teki.
Rajuna tyrsky kuohui, suonin vahvoin
Sysimme sitä, työntäen sen syrjään
Tai rinnoill' uljailla sen salvaten.
Mut ennen kuin me määrän saavutimme,
Huus Caesar: "Cassius, auta, minä hukun!"
Kuin suuri kanta-isämme Aeneas
Harteillaan kantoi Trojan liekeistä
Anchises-ukon, Caesarin ma samoin
Tiberin laineist' uupuneena kannoin.
Ja se mies on nyt jumala, ja Cassius
Saa, kurja raukka, selkä köyryss' olla,
Kun Caesar penseästi päättään nyökkää.
Espanjass' oli horkka hällä; silloin
Kun kohtas tauti, värisi hän, näin sen;
Värisi tottakin se jumala!
Huulilta pelkureilta katos puna,
Ja silmä tuo, jonk' uhkaa mailma säikkyy,
Kadotti loistonsa; ja voi! hän voihki;
Tuo ääni, joka käskee roomalaisten
Puheitaan kuulla ja ne kirjaan panna,
Kuin sairas impi huusi: "juomist' anna,
Titinius!" Taivaan vallat! Ihme että
Mies, luonnoltaan niin heikko, kaiken suuren
Edelle pääsee näin ja voitonpalmun
Saa yksinään.

(Ilohuutoja ja torventoitauksia kuuluu.)

BRUTUS.

Taas yleist' ihastusta!
Nuo riemuhuudot tarkoittavat, luulen,
Uutt' arvon kertymistä Caesarille.

CASSIUS.

Tän ahtaan mailman ylitse hän astuu
Kuin jätti, ja me kääpiöt me käymme
Kolossin jalkain väliss' urkkien
Ja tirkistellen inhaa hautapaikkaa.
On ihmisellä onnens' ohjat joskus.
Syy, rakas Brutus, kurjaan pienuuteemme
On itsessämme eikä tähdissämme.
Brutus ja Caesar! Mit' on siis se Caesar?
Miiks on se nimi kuulumpi kuin sun?
Ne piirrä rinnan: sun on yhtä kaunis;
Niit' äännä: yhtä soipa sun; ne vaakaa,
Ja sun on yhtä raskas; loihdi niillä,
Ja Brutus nostaa henkiä kuin Caesar.
No, kaikkien jumalien nimessä!
Hän mitä syö, tuo Caesar, kun hän kasvaa
Noin suureksi? Häväisty olet, aika!
Sun jalot sukuveres kuivui, Rooma!
Isonko tulvan jälkeen aikakautta,
Jonk' yksi mies vaan olis kuuluks tehnyt?
Ken väittänyt on Roomast' ennen koskaan,
Ett' yks mies vaan sen laajaan piiriin mahtuu?
Se totta Rooma on, ja kyllin ruumaa,
Jos siinä vaan on ainoakin mies.
Oi, kuulimmehan kuinka isät lausui:

Tääll' oli muinoin Brutus, joka ennen
Suvainnut Roomass' olis pirun hovin
Kuin kuninkaan.

BRUTUS.

En lainkaan epäile ma ystävyttä,
Ja arvaan mihin työntää mua tahdot;
Mietteeni siitä sekä ajastamme
Ma lausun vasta; tällä haavaa soisin —
Sydämeest' anon sitä — vapaaks päästä
Kehoituksistas. Lausunut mit' olet,
Ma sitä tuumin; lausua mit' aiot,
Ma tyynnä kuulen, kun vaan aikaan sopii
Niin suurist' asioista neuvotella.
Siks, jalo ystäväni, harki tuota:
Maamoukka tahtois Brutus ennen olla,
Kuin Rooman pojaks itseänsä kiittää
Oloissa näissä vaikeissa, joilla
Rasittaa meitä tämä aika uhkaa.

CASSIUS.

Iloitsen että heikot sanani
Saa Brutost' irti senkin verran tulta.

BRUTUS.

Jo loppui ilve; Caesar palajaa.

CASSIUS.

Kun ohi käyvät, tartu Cascan hihaan;
Tylyllä tavallaan hän sulle kertoo
Mit' ompi tähdellistä tapahtunna.

(Caesar seuralaisineen palajaa.)

BRUTUS.

Sen kyllä teen. — Mut, huomaitsetko, Cassius,
Caesarin otsaa punaa vihan hehka,
Ja seura on, kuin nuhteit' olis saanut.
Calpurnian poski kalvas on, ja silmät
Niin punaiset ja tuimat Cicerolla,
Kuin Capitolin neuvostossa joskus,
Kun senaattorit häntä vastaan väittää.

CASSIUS.

Asian laidan kyllä Casca kertoo.

CAESAR.

Antonius!

ANTONIUS.

Caesar!

CAESAR.

Ma seurahani lihavia tahdon,
Sileäpäitä, jotka yönsä nukkuu.
Nälkäinen, ontto Cassion on katse:
Hän liiaks mieltii: moiset ovat vaaraks.

ANTONIUS.

Hänest' ei vaaraa, älkää peljätkö:
Sävyisä hän on, jalo roomalainen.

CAESAR.

Lihavamp' olla sais! Vaan hänt' en pelkää.
Mut jos mun nimelleni pelko sopis,
En tiedä ketä niin ma karttaisin
Kuin tuota laihaa Cassiota. Hän lukee
Ja huomaa paljon; ihmisien toimet

Hän halki katsoo; leikist' ei hän huoli,
Kuin sä, Antonius; soitannost' ei piittaa;
Hymyilee harvoin, silloinkin on niinkuin
Hän soimais itseään ja mieltään ilkkuis
Siit' että nauruun heltyä se saattaa.
Semmoiset henget ei saa koskaan rauhaa,
Niin kauan kuin heit' etevämp' on ykskin.
Ja sen vuoks ovat he niin vaaralliset.
Ma sanon, mik' on peljättävää, enkä
Mit' itse pelkään; Caesar olen aina!
Käy oikealle, korva tää on kuuro,
Ja suoraan hänest' ajatukses lausu.

(Caesar seuralaisineen lähtee. Casca jääpi.)

CASCA.

Takista mua ny'it: mitä tahdot?

BRUTUS.

Niin, Casca, kerro mit' on tapahtunna,
Kosk' on niin synkkä muodoltansa Caesar.

CASCA.

Kuin? Etkö muass' ollut? Etkö? Mitä?

BRUTUS.

En kysyis silloin mit' on tapahtunna.

CASCA. No niin, hänelle tarjottiin kruunu; ja kun se hänelle tarjottiin, työnsi hän sen luotaan kätensä selkäpuolella, näin; ja silloin kansa nosti riemuhuudon.

BRUTUS.

Mik' oli syynä toiseen riekkunaan?

CASCA.

He, sama asia.

CASSIUS.

Meluttiin kolmasti; mit' oli kolmas?

CASCA.

He, aina sama asia.

BRUTUS.

Kolmasti tarjottiinko kruunu hälle?

CASCA. No, kuinkas muuten; ja kolmasti hän sen luotaan työnsi, mutta joka kerta aina hiljemmin; ja joka työntämiseltä kunnan naapurini kajahuttivat riemuhuudon.

CASSIUS.

Ken hälle tarjos kruunun?

CASCA.

He, Antonius.

BRUTUS.

Miten se kävi? Kerro, hyvä Casca.

CASCA. Yhtä hyvin voisin mennä hirteen kuin kertoa miten se kävi; pelkkää hullutusta kaikki, en pannut sitä merkille. Marcus Antonius, sen näin, tarjosi hänelle kruunun; — ei se oikeastaan kruunukaan ollut, se oli tuollainen virve vaan; — ja, niinkuin sanoin, työnsi hän sen luotaan kerran; mutta, kaikesta huolimatta, olisi hän, luullakseni, mielellään ottanut sen. Sitten hän sen tarjosi hänelle toistamiseen; sitten hän sen toistamiseen luotaan työnsi; mutta, luullakseni, hän sangen vastenmielisesti siitä sormensa hellitti. Ja sitten hän sen tarjosi kolmannesti; hän sen kolmannesti työnsi luotaan; ja aina kun hän sen hylkäsi, kiljui roistoväki ja paukutti yhteen karkeita käsiänsä ja nakkasi hikisiä yömyssyjänsä ilmaan ja purki semmoisen määrän haisevata henkeä, kun Caesar kruunun hylkäsi, että se oli Caesarin tukehuttaa; hän, näet, pyörtyi ja kaatui maahan. Ja mitä minuun tulee, en uskaltanut nauraa; pelkäsin, näet sen, suutani avata ja hengittää itseeni tuota pahaa ilmaa.

CASSIUS.

Vait! minä pyydän. Mitä? Caesar pyörtyi?

CASCA.

Niin, kaatui torille, valutti vaahtoa suustaan ja oli äänetön.

BRUTUS.

Se luultavaa on: häll' on kaatuvainen.

CASSIUS.

Ei, Caesarilla ei; vaan sulla, mulla

Ja kelpo Cascalla on kaatuvainen.

CASCA. En tiedä mitä sillä tarkoitat; mutta Caesar kaatui, se on varma. Jos ei roskakansa hänelle käsiään taputtanut tai viheltänyt hänelle aina sitä myöden miten hän heitä miellytti tai ei, niinkuin näyttelijöille teatterissa tekevät, niin en ole minä kunniallinen mies.

BRUTUS.

Mitä hän sanoi, kun hän siitä tointui?

CASCA. Niin, nähkääs, ennen kaatumistaan, kun hän huomasi roskaväen ihastuvan siitä, että hän kruunun hylkäsi, niin riisti hän auki nuttunsa ja tarjosi heille kurkkunsa poikki leikattavaksi. — Jos minä en olisi miestä sanasta ottanut, jos vaan olisin ammattimies ollut, niin menisin vaikka elävään helvettiin noiden konnain kanssa. — Ja sitten hän kaatui. Kun hän siitä tointui, sanoi hän toivovansa, että kunnioitettava seura lukisi sen hänen tautinsa syyksi, jos hän muka oli tehnyt tai sanonut jotakin sopimatonta. Kolme tai neljä luuskaa, jotka vieressäni seisoivat, huusivat: "voi, hyvä ihminen!" — ja antoivat hänelle anteeksi sydämensä pohjasta. Vaan se ei paljoa maksa; vaikka Caesar olisi heidän äitinsä kuoliaaksi pistänyt, eivät he olisi toisin tehneet.

BRUTUS.

Ja sittenkö noin synkkänä hän läksi?

CASCA.

Niin.

CASSIUS.

Sanoiko Cicero mitään?

CASCA.

Kyllä; hän puhui kreikankieltä.

CASSIUS.

Missä tarkoituksessa?

CASCA. Niin, jospa minä sen voisin sanoa, niin en enää koskaan kehtaisi silmiisi katsoa. Mutta ne, jotka häntä ymmärsivät, hymyilivät toisillensa ja pudistivat päätään. Mitä minuun tulee, oli se mulle kreikankieltä. Saattaisin teille kertoa vielä muita uutisia: Marullon ja Flavion on suu tukittu, kun riistivät pois virveet Caesarin kuvapatsailta. Hyvästi nyt! Oli siellä vielä muutakin hullutusta, jos sitä vaan jaksaisin muistaa.

CASSIUS.

Tuletko luokseni illalliselle, Casca?

CASCA.

En, olen luvannut muualle mennä.

CASSIUS.

Tuletko huomenna päivälliselle luokseni?

CASCA.

Tulen, jos elän ja sanassasi pysyt ja ruokasi kelpaa syötäväksi.

CASSIUS.

Hyvä, odotan sua siis.

CASCA.

Tee se. Hyvästi jääkää kumpikin.

(Lähtee.)

BRUTUS.

Voi, mikä jörö hänestä on tullut!
Hän koulupoikan' oli tulta täynnä.

CASSIUS.

Niin on hän vieläkin, kun joku jalo
Ja uljas yritys on hankkeheessa,
Vaikk' innottomaks teeskelee hän. Höystett'
On vaan tuo raakuus hänen älyllensä,
Se mielihalua vaan kiihoittaapi
Sulattamahan hänen lauseitaan.

BRUTUS.

Niin onkin. Nyt sun jätän täksi kertaa.
Huomenna jos mua puhutella tahdot,
Käyn luonasi, tai, jos sua haluttaa
Mun kotihini tulla, niin sua varron.

CASSIUS.

Sen teen. — Siks ajattele maailmaa. —
(Brutus lähtee.)
Niin, jalo olet, Brutus; mutta huomaan
Ett' oiva luontos vieraantua saattaa
Pois tarkoituksestaan. On senvuoks tarpeen
Ett' etsii jalo henki vertaistansa.
Niin luja ken, jot' ei vois vietellä?
Mua Caesar kammoo, Brutoa hän lempii;
Jos hän ois Cassius nyt, ja minä Brutus,
Mun mielt' ei hän muuttaa vois. Tän' yönä
Sisähän Bruton ikkunasta viskaan
Ma kirjeit', eri käsi-alaa kaikki,
Kuin eri kansalaisilt' ois ne tulleet,
Jotk' osoittavat kuinka suuri Roomall'
On luulo hänen nimestään, ja joiss' on
Caesarin vallanhimoon hieno viittaus.
Ja sitten, Caesar, varo sitten vaan:
Sun survomme, tai meidät survotaan.

(Lähtee.)

Kolmas kohtaus.

Katu.

(Ukkosta ja leimausta. Casca, paljastettu miekka kädessä,
ja Cicero tulevat eri haaroilta.)

CICERO.

Hyv' iltaa. Caesarinko kotiin saatoit?
Miks huohotat ja tuijottelet noin?

CASCA.

Sua eikö hirvitä, kun vankka maakin
Kuin heikko ruoko horjuu? Cicero!
Säit' olen nähnyt, joissa pahkatammen
Toraiset tuulet silponeet on; nähnyt
Kuink' ylväs meri paisuu, vaahtoo
Halusta nousta uhkaavihin pilviin.
Mut tätä ennen, ennen tätä yötä
En ole liekkisateen halki käynyt.
Sisäinen joko sota taivahass' on
Tai mailma, ynseänä jumalille,
Heit' yllyttännä turmaa tuomaan meille.

CICERO.

No, näitkö vielä muuta ihmeellistä?

CASCA.

Näin: orja (miehen tunnet) ilmaan nosti
Vasenta kättään: liekiten se leimus,
Kuin kymmenittäin soihtuja, ja sentään
Tulelle tunnotonna ehjäks jäi.
Lisäks, (siit' asti miekkani on maalla,)
Näin Capitolin luona jalopeuran,
Mua mulkoili se, ärjyin ohi kulki,
Vaan vahingoittamatta. Ryhmäss' aivan
Siin' oli satakunta jylhää naista,
Pelosta muuttunutta, jotka vannoi
Nähneensä tuli-ihmisiä aivan
Katuja pitkin liikkuvan. Yön lintu
Torilla eilen keskipäivän' istui
Huhuillen, huutaen. Kun nämä ihmeet
Näin yhteen sattuvat, on turhaa väittää:
"Se ja se syyn' on: kaikk' on luonnollista."
Min' uskon, että turmaa ennustaa ne
Juur niille maille, missä ilmestyvät.

CICERO.

Niin, kumma kyll' on aika; oinaan tapaans'
Selittää ihminen tok' esineitä
Päin vastoin esineiden omaa mieltä.
Huomenna Capitoliin käykö Caesar?

CASCA.

Käy: Antonion hän käskee laittaa sanan
Sinulle, että huomenn' on hän siellä.

CICERO.

Hyv' yötä, Casca, siis! Täss' ilmain melskees'
Ei ole hauska olla.

CASCA.

Hyvästi!

(Cicero lähtee)

(Cassius tulee.)

CASSIUS.

Ken siellä?

CASCA.

Rooman mies.

CASSIUS.

Haa! Cascan ääni.

CASCA.

On tarkka korvas. Cassius, mikä yö!

CASSIUS.

Yö sangen hauska kunnon ihmisille.

CASCA.

Ken taivast' on näin uhkaavana nähnyt?

CASSIUS.

Se, jok' on maan näin syyllisenä nähnyt.
Katuja pitkin minä olen käynyt,
Yön hirmuloille itsen' alttiiks pannen.
Näin vyöttämättä, kuin mun näet, Casca,
Poveni ukon vaajalle ma riisuin!
Kun käärmeilevä sinileimaus näytti
Avaavan taivaan rinnan, asetuin ma
Sen tielle ja sen nuolen pilkaks aivan.

CASCA.

Mut noin miks taivasta sa kiusasit?
Vavista tulee ihmisen ja peljätä,
Kun suuret jumalat noin jylyhät airuut
Lähehtää varoituksen merkiks meille.

CASSIUS.

Sin' olet tylsä, Casca; hengen hehku,
Tuo roomalainen ele, sulta puuttuu,
Tai sit' et käytä. Kalvas olet, pelkää,
Ja tuijottelet, ihmetyksiin vaivut,
Kun näät näin oudon kiihkeänä taivaan.
Vaun tosisyytä mietipäs, mit' ovat
Nuo tulet, harhaavat nuo haamut kaikki,
Miks poikkeet pedot, linnut luonnostaan,
Miks ennustaapi vanhus, laps ja narri;
Nuo kaikki miksi tavastaan ne muuttuu,
Päämäärästään ja alku-olennostaan
Noin luonnottomiks, — mieti vaun, niin huomaa!
Ett' on tuon hengen heihin taivas pannut
Varoitukseks ja pelvoks heitä käyttäin,
Kun luonnoton on jokin olokanta.
Nimittää sulle miehen voisin, Casca,
Kuin tämä yö niin jylyhän, miehen, joka
Tult' iskee, pauhaa, hautoj' aukoo, karjuu
Kuin Capitolin jalopeura; miehen,
Ei ruumiilt' etevämmän meitä kumpaa,
Mut kauhistavaan määrään paisuneen
Ja hirmuisen kuin nämä kummat ilmeet.

CASCA.

Tarkoitat Caesaria? Niinkö, Cassius?

CASSIUS.

Niin, ketä hyvänänsä: roomalaisill'
On suonet niinkuin isillään ja raajat;
Mut kuollut on, voi meitä! isäin henki,
Ja äitiemme mieli meitä johtaa;
Ikeemme sietämys on akkamaista.

CASCA.

Senaatti huomenn' aikoo, niin maar kuuluu.
Julistaa kuninkaaks Caesarin;
Merillä, mailla, kaikkialla saa hän,
Pait Italiassa, kruunuansa käyttää.

CASSIUS.

Ma tiedän miss' on silloin puukon paikka:
Cassion päästää orjuudesta Cassius.
Jumalat, näin te heikon vahvaks teette!
Jumalat, näin tyrannit kukistatte!
Ei kivilinnat, takovaski-tornit,
Ei tunkat tyrmät, vahvat rautakahleet
Voi hengen valtaa estää; elämällä,
Kun tähän mailman ikeesen se suuttuu,
On aina voima päästä valloillensa.
Kun tiedän sen, niin tietköön kaikki mailma,
Ett' itse, milloin tahdon, pois voin heittää
Sen sorron, jota kärsin.

(Ukkosen jylinätä kestää.)

CASCA.

Samoin minä.

Omassa kädessänsä joka orjall'
On voima murtaa rikki kahlehensa.

CASSIUS.

Miks Caesar siis on tyranni? Mies-parka!
Ei hukka ois hän, jos ei Rooman miestä
Hän lampaaks huomais, eikä jalopeura,
Jos peuroj' eivät olis roomalaiset.
Ken äkist' aikoo suuren liekin saada,
Hän heikost' oljest' alkaa. Mitä roskaa
Ja romua on Rooma, että sitä
Voi halvaks viriks käyttää, joka loiston
Lois tuohon Caesar-riepuun. Mutta voi!
Mihinkä minut saatoit? Kenties puhun
Nyt nöyrän orjan kuullen; silloin varmaan
Tilille käydä saan. Vaan, mull' on miekka,
Ja vaarat ne on joutavia mulle.

CASCA.

Nyt puhut Cascalle: se miesi suotta
Ei suutaan soita. Tuossa käteni!
Käy toimeen vaan ja näistä tuskist' auta,
Niin tämä mies se rohkeimmankin rinnall'
Esillen astuu.

CASSIUS.

Kauppa siis on tehty.

Nyt tiedäs, Casca: taivuttanut olen
Jo jotkut Rooman jalomielisimmät
Mun kanssan' uskallettuun yritykseen,
Joss' ompi maine tarjona ja vaara.
Pompejon pylvästössä nyt he varmaan
Mua vartovat; näät, tässä hirmu-yössä
Ei kadull' ykskään ihmissielu liiku;
Ja luonnonkin on katsanto ja muoto
Sen työn näköinen, jota toimitamme,
Verinen, tulinen ja julman julma.

CASCA.

Vait hetki! Tänne joku kiireell' astuu.

CASSIUS.

Niin, Cinna; hänen tunnen käynnistään.
Hän ystäv' on.

(Cinna tulee.)

No, Cinna, minne kiire?

CINNA.

Sua etsin. Kuka tuo? Metellus Cimber?

CASSIUS.

Ei, se on Casca, yrityksessämme
Yks osakas. Mua varrotaanko, Cinna?

CINNA.

No, sepä hauskaa! Mikä julma yö!
On pari kolme meistä nähnyt kummaa.

CASSIUS.

Mua varrotaanko? sano.

CINNA.

Varrotaan.

Oi, Cassius, jos jalon Bruton voisit
Vaan voittoa puolellemme!

CASSIUS.

Huolett' ollos!

Tuoss' ota, Cinna, kirje tuo, se kätke
Praetorin istuimeen, niin että Brutus

Sen yksin löytää; hänen ikkunastaan
Sisähän viskaa tuo; tuo vanhan Bruton
Kuvahan kiinnitä; ja riennä sitten
Pompejon pylvästöön, niin meidät kohtaat.
Siell' onko Decius Brutus ja Trebonius?

CINNA.

On kaikki, pait Metellus Cimber, joka
On mennyt sua etsimään. Nyt riennän
Ja käytän nämä kirjeet niin kuin käskit.

CASSIUS.

Pompejon pylvästöhön tule sitten.
(Cinna lähtee.)

Nyt, Casca, ennen päivää tavattav' on
Kodissaan Brutus. Kolme osaa miehest'
On meidän jo; ja ensi hyökkäyksessä
Hän kokonansa meille antautuu.

CASCA.

Niin, kansan silmiss' arvo häll' on suuri,
Ja mikä meissä näyttäis rikokselta,
Kuin kullantekijä sen maineellaan hän
Hyveeksi kääntävi ja ansioksi.

CASSIUS.

Hänt' oikein kuvaat, hänen arvoansa
Ja hyötyänsä meille. Lähtekäämme,
Jo puoliyö on mennyt; ennen päivää
Hän herätettäv' on ja meidän oma.

(Lähtevät.)

TOINEN NÄYTÖS.

Ensimmäinen kohtaus.

Rooma. Bruton puutarha.

(Brutus tulee.)

BRUTUS.

Hoi, Lucius, hoi! —
Kulusta tähtien en päättää saata
Kuin pitkält' on. — Hoi, Lucius, kuule! —
Jos mull' ois vika nukkua noin hyvin! —
Hoi, Lucius! Heräjä jo! Lucius, hoi!

(Lucius tulee.)

LUCIUS.

Mua kutsuittenko, herra?

BRUTUS.

Vie tuohus lukuhuoneeseni, Lucius,
Ja kun se palaa, anna tieto mulle.

LUCIUS.

Kyll', oiti, hyvä herra.

(Lähtee.)

BRUTUS.

Sen miehen kuolla täytyy. Syyt' ei mulla
Omasta puolest' ole häntä sortaa,
Vaan yhteishyvän vuoks. Hän tahtoo kruunun. —
Ei tiedä, miks tuo miehen luonteen muuttaa.
Heleä päivä kyyn tuo piilost' ilmi,
Ja silloin varull' ole. Kruunun! — niin!
Ja silloin varmaan hälle suomme okaan,
Joll' ehdon tahdon voi hän turmaa tehdä.
Suuruuden väärinkäytöst' on, jos tunto
Eroittuu vallasta; ja Caesarista
En, totta puhuin, juuri tiedä että
Hänessä himo suuremp' ois kuin järki.
Mut kokemus se näyttää, että nöyryys
On nuoren vallanhimon tikapuina:
Päin niitä kapuajan kasvot kääntyy,
Mut korkeimman kun huipun saavuttaa hän,
Hän selän niille kääntää, pilviin tähtää,
Ja halvaks aliportaakatsoo, jotka
Hänt' ylös johti. Niin myös Caesar saattaa —
Ei, estää täytyy tuo! Ja kosk' ei riita
Saa siitä tarpeeks muotoa, mit' on hän,
Niin sano näin: mit' on hän, saavuttaa voi,
Eneten, vaikka minkä ylimäärän.
Siis kyyksi kuoress' ajattele häntä,
Jok' ilmi hautuneena sukuun tulee
Ja pureksii; ja kuoressaan se surmaa.

(Lucius palajaa.)

LUCIUS.

Jo palaa tuohus huoneessanne, herra.
Kun ikkunalta piitä etsin, löysin
Näin sinetöityn kirjeen siinä. Varmaan
Se siin' ei ollut, kun ma maata läksin.

BRUTUS.

Käy maata jälleen, viel' ei ole päivä,
Huomennako se Mars-kuun viidestoist' on?

LUCIUS.

En tiedä, herra.

BRUTUS.

Kalenterist' etsi
Ja anna mulle tieto.

LUCIUS.

Kyllä, herra.

(Lähtee.)

BRUTUS.

Nuo ilman virvat viuhuvat ne loistaa
Juur siksi että näen lukea.

(Avaa kirjeen ja lukee.)

"Brutus, sa nukut: herää! Tunne itses!
Pitääkö Rooman —? — Puhu, isku anna,
Pelasta! Brutus, sinä makaat; herää!" —
Kehoituksia moisia mun tiellen'
On usein viskelty. "Pitääkö Rooman —?"
Näin ehk on ajatus: Pitääkö Rooman
Pelätä yhtä miestä? Mitä? Rooman?
Es'isänipä Rooman kaduult' ajoi
Tarqvinion, tuo kun kuninkaaksi pyrki.
"Puhu, isku anna, pelasta!" — Minunko
Puhua pitäisi ja isku antaa?
Oi, Rooma! jos siit' apua on, vannon,

Ett' toivees täyttyy Bruton käden kautta.

(Lucius palajaa.)

LUCIUS.

Mars-kuuta viidestoist' on kulumassa.

(Ovea kolkutetaan.)

BRUTUS.

Vai niin. Ovea kolkutetaan; katso.

(Lucius lähtee.)

Siit' asti kuin mua Caesaria vastaan

Cassius yllytti, en ole maannut.

Hirmuisen teon ensi aiheest' alkain

Sen täytäntöön on koko väliaika

Kuin hourimista taikka julmaa unta.

Jäsenten kuolevaisten kanssa neuvoiss'

On silloin hengetär, ja ihmissielu,

Kuin pieni valtakunta, tuntee silloin

Kapinan oireita.

(Lucius palajaa.)

LUCIUS.

Veljenne Cassius[1] ovell' on, hän teitä

Haluais nähdä.

BRUTUS.

Yksinkö hän on?

LUCIUS

Ei, paljon muita.

BRUTUS.

Tunnetko sa heitä?

LUCIUS.

En; hatut heill' on päähän painettuina,

Ja silmät puoliks vaippaan peittyneet,

Ett' tuiki mahdoton on tuta heitä.

BRUTUS.

Tuo heidät sisään.

(Lucius lähtee.)

Ne ovat liittolaiset.

Oi, salaliitto! Häpeätkö näyttää

Sa turmiollist' otsaas yölle, jolloin

On pahuus rohkeimmallaan? Missä sitten

Sa päivin löydät tarpeeks synkän luolan

Koteloks hirmumuodolles? Äl' etsi!

Hymyhyn peitä se ja ystävyyteen;

Jos tuot, näet, luonnollisen muotos ilmi,

Ei ole itse horna kyllin musta

Sua peittämähän epäluulosta.

(Cassius, Casca, Decius, Cinna, Metellus Cimber
ja Trebonius tulevat.)

CASSIUS.

Huomenta, Brutus! Liian rohkeit' ollaan;

Yörauhaas kenties häiritsemme?

BRUTUS.

Tunnin

Jo ylhääll' olen ollut, valveill' yön.

Nuo miehet tunnenko, jotk' ovat kanssas?

CASSIUS.

Kyll', ihan kaikki; heiss' ei ole yhtä,
Jok' ei sua kunnioittais; kaikki toivoo
Ett' itsestäsi sull' ois sama luulo,
Mi joka kunnan roomalaisell' on.
Täss' on Trebonius.

BRUTUS.

Tervetullut tänne.

CASSIUS.

Ja Decius Brutus.

BRUTUS.

Hänkin tervetullut.

CASSIUS.

Ja Casca, Cinna ja Metellus Cimber.

BRUTUS.

Olette kaikki tervetullehet.
No, mitkä valvottavat huolet nyt on
Karanneet yön ja silmienne väliin?

CASSIUS.

Sananen, kuulehan.

(Kuiskuttelevat.)

DECIUS.

Tuoss' itä on;
Tuoll' eikö päivä koita?

CASCA.

Ei.

CINNA.

Suo anteeks,
Koittaapa: harmaat juovat, jotka tuolla
Jakavat pilvet, päivän airuit' ovat.

CASCA.

Petytten kumpikin, se myöntäkää.
Tuolt' alkaa päivä, mihin miekkan' näyttää;
Se hyvän matkan etelämpän' on,
Jos aattelette nuorta vuoden aikaa.
Kuukauden parin päästä pohjemmassa
Sen liekki leimuaa; ja selvä itä
On tuolla, Capitolin yli suoraan.

BRUTUS.

Kätenne mulle, yksi kerrassaan.

CASSIUS.

Ja vala päätöksemme vahvikkeeksi.

BRUTUS.

Ei valaa laisin! Jos ei miehen muoto,
Sielumme tuska, ajan väärinkäytös —
Ne syyt jos heikot on, niin matkaan silloin
Ja inhaan vuoteeseensa joka mies.
Vallitkoon sitten pöyhkä hirmuvalta,
Siks että kaikki arvan jälkeen kaatuu.
Mut jos, mink' uskon, näiss' on kyllin tulta
Pelokkait' innostuttamaan ja uljaaks
Terästämhän naisen hellän mielen,
Miks silloin tarvis muut' on yllytintä
Kuin asiamme, pelastukseen meitä

Kehoittamaan? Miks muuta lupausta
Kuin: vaitelias Rooman mies ei petä,
Kun sanans' antaa? Miksi muuta valaa
Kuin suoran miehen liitto suoran kanssa:
Ett' olla täytyy niin, tai kaikkein kuolla?
Vannokoot papit, pelkurit ja konnat,
Märänneet vanhukset ja kehnot sielut,
Joit' onnistuttaa herjaus; vannokohot
Olennot epäiltävät kurjiin syihin.
Vaan älkää liatko suurta hankettamme
Ja hengen voittamatont' uljautta
Aatoksell' että työmme, asiamme
Kaipaisi valaa; joka veren tippa,
Mi Rooman miehen suoniss' on ja josta
Hän ylpeilee, on äpäryyteen syyppää,
Jos osan pienimmänkin vaan hän rikkoo
Sanasta, jonka antanut hän on.

CASSIUS.

Mut Cicero? Hänt' eikö tiedustella?
Hän, minä luulen, innoll' yhtyis meihin.

CASCA.

Hänt' ei saa unhoittaa.

CINNA.

Ei millään lailla.

METELLUS.

Hänt' ei saa jättää: maineen meille hankkii
Hän hopeahapsillaan ja ääniä
Niill' ostaa kiittämähän tekojamme.
Niin sanotaan: meit' älyllään hän johtaa,
Ei nuoruutemme hurjuutt' enää nähdä,
Hän peittää kaikki arvoisuudellaan.

BRUTUS.

Hänestä vait! Ei hiiskausta hälle;
Hän, näet, ei koskaan suostu mihinkään,
Mit' aloittavat toiset.

CASSIUS.

Jääköön sitten.

CASCA.

Niin tottakin, ei sovi hän.

DECIUS.

Mut eikö

Kajota muihin, paitse Caesariin?

CASSIUS.

Sep' oiva aatos! Minust' ei Antonius,
Caesarin ystävä, sais Caesarista
Elohon jäädä. Häijyn juoniniekan
Hänestä saamme; tiedättehän, että,
Jos keinojaan hän käyttää, meidät kaikki
Tuhota saattaa hän. Sit' estääksemme
Yht'aikaa kuolkoot Caesar ja Antonius.

BRUTUS.

Näin liian veriseltä näyttäis työmme:
Pää poikki, sitten raajat murskaks! Vihaa
Se kuoloss' olis, vimmaa kuolon jälkeen.
Antonius hän vaan jäsen Caesarist' on.
Tehkäämme uhri, Cajus, eikä teurasta!
Vihollisemme Caesarin on henki,

Ja ihmishengessä ei ole verta.
Voi, jospa Caesaria silpomatta
Sais hengen Caesarilta! Mut, voi! siitä
Saa Caesar vertaan vuotaa! Ystäväiset,
Hän surman saakoon uljaan, vaan ei häijyn;
Jumalten uhriks hänet leikelkäämme,
Ei silpoen kuin koiran eteen haaskaa.
Sydämemme kuin viekkaat herrat olkoot,
Jotk' orjans' yllyttävät julmaan tekoon
Ja näöks sitten soimaavat; näin työmme
Saa pakon muodon eikä ilkeyden.
Ja kansa kun sen katsoo siks, ei meitä
Sanota murhaajiks, vaan perkaajiksi.
Antonius jääköön rauhaan; muut' ei voi hän
Kuin käsi Caesarin, kun Caesarilta
Pää poikki on.

CASSIUS.

Mut minä pelkään häntä:
Hän helma-ystävä on Caesarille —

BRUTUS.

Pois moiset mietteet, Cassius! Caesaria
Jos lempii hän, sill' ei hän muita haittaa
Kuin itseään — hän surra voi ja kuolla.
Mut sit' ei hevin tee hän, sillä mieless'
On huvit, irstaus vaan ja kemut hällä.

TREBONIUS.

Ei vaaraa hänestä; hän ei saa kuolla.
Kyll' elää hän ja tätä vielä nauraa.

(Kello lyö.)

BRUTUS.

Vait! lyönnit lukekaa.

CASSIUS.

Löi kolme kello.

TREBONIUS.

Siis aika erota.

CASSIUS.

Mut epäilenpä,
Meneekö tänään Caesar ulos lainkaan.
Hän viime-aikaan taikaiseks on tullut,
Päinvastoin aivan mitä ennen uskoi
Näöistä, unista ja merkeistä.
Kenties nää ilmeiset ja kummat ihmeet,
Nuo tämän yönkin omituiset kauhut
Ja tietäjien houkutukset häntä
Pidättää tänään Capitolista.

DECIUS.

Ei vaaraa: niin jos on hän päättynytkin,
Ma hänet muutun. Mielellään hän kuulee
Ett' yksisarvisen voi puilla pyytää,[2]
Hapaalla jalopeuran, peilill' otson,
Kuopalla norsun, maireill' ihmisen.
Mut jos ma sanon: mairetta hän vihaa,
Niin mieltyy hän ja perin maireissaan on.
Mun suokaa toimia:
Min' osaan kyllä miehen mielen kääntää,
Ja Capitoliin minä hänet tuon.

CASSIUS.

Ei, mennään kaikin häntä noutamaan.

BRUTUS.

Siis kahdeksalta viimeistäänkin, niinkö?

CINNA.

Niin, viimeistäänkin; muistakaa se kaikki.

METELLUS.

Ligarius vihaa Caesaria, joka
Pompejon kiitoksista häntä sätti.
Sep' ihme, ettei häntä kenkään muista.

BRUTUS.

Metellus hyvä, lähde hänen luokseen;
Mua lempii hän ja syystäkin; sa hänet
Vaan tänne laita, kyllä häntä höylään.

CASSIUS.

Meit' aamu yllättää; hyvästi, Brutus!
Pois, veikot; muistakaatte sananne,
Ja kelpo roomalaisin' ilmaantukaa.

BRUTUS.

Iloiset, ripsaat olkaa, hyvät herrat,
Ja hankett' älköön katse ilmi tuoko;
Vaan olkoon, niinkuin meidän näyttäjöillä,
Vakainen muotonne ja mieli vilkas.
Niin, hyvää huomenta nyt, hyvät herrat!
(Kaikki lähtevät, paitsi Brutus.)
Hoi, Lucius! — Uness' aivan? — Yhtä kaikki.
Sa nauti mesikastett' unen armaan;
Ei näköij' eikä houreit' ole sulla,
Joit' aivoon ahkerasti huoli kuvaa.
Siks unes on niin raskas.

(Portia tulee.)

PORTIA.

Brutus kulta!

BRUTUS.

No, Portia, mitä nyt? Miks olet noussut?
Ei ole sinun terveellistä panna
Jääkylmän aamun alttiiks hento ruumiis.

PORTIA.

Ei liioin sinun. Vuoteestani hiivit
Tylysti pois; ja eilen, iltaselta
Äkisti nousit, pitkin huonett' astuit
Käs'varret ristissä ja huokailit.
Ja kun ma kysyin, kuinka oli laitas,
Vihaisin katsein tuijottelit minuun.
Sua ahdistin: sa silloin otsaas hieroit,
Ja sangen nurpeana poljit jalkaa;
En helpoittanut: vastaust' en vaan saanut;
Kädelläs vaan teit närkän viittauksen
Merkiksi että lähtisin. Sen teinkin,
Peläten lisääväni tuskaisuuttas,
Jok' ilmankin jo kiihkeältä näytti,
Ja luullen siihen syyks vaan huonon tuulen,
Jok' aika ajoin jokahista vaivaa.
Ei syödä, haastaa, maata se sun anna,
Ja jos se ulkomuotoos vaikuttaisi
Sen verran kuin se vallannut on mieles,
En sua tuntis, Brutus. Miehen' armas,
Oi, kerro mulle tuskiesi syy.

BRUTUS.

En ole oikein terve, siinä kaikki.

PORTIA.

On viisas Brutus: jos ei terve ois hän,
Hän keksis keinon siksi tullakseen.

BRUTUS.

Sen teenkin. — Hyvä Portia, mene maata.

PORTIA.

Sairasko Brutus on? Ja lääkkeekseenkö
Alasti pitkin käy ja aamun kylmää
Sumua henkii? Onko Brutus sairas,
Ja hiipii raittihista vuoteestansa,
Yön inhaa saastaa vastaan urhostellen
Ja houkutellen märkää rutto-ilmaa
Lisäämään tautia? Ei, Brutoni,
Sun sielussas on tuskan kipu, jota
Tilani oikeudella tietää tahdon.
Rukoilen polvillani, kautta muinoin
Kehutun kauneuteni, kautta kaikkein
Sun lemmenvalais, ja tuon valan suuren,
Jok' yhdeks meidät liitti, ettäs kerrot
Minulle, itsellesi, puolisolles,
Miks olet murheinen, ja keiden kanssa
Tän' yönä pidit seuraa; sillä täällä
Kuus, seitsemän on miestä ollut, jotka
Pimeydeltäkin kasvons' salanneet on.

BRUTUS.

Hyvä Portia, älä polvistu.

PORTIA.

Ei tarpeen

Se oiskaan, jos sin' oisit hyvä Brutus.
Avioliitossamme, sano, Brutus,
Oliko ehto, ett'en minä osaa
Sais salaisuuksistasi? Tavallaanko
Ja poikkeuksilla vaan min' olen sinun,
Vaan ruokatoveris ja vierellises
Ja joskus puhekumppanis? Asunko
Sun lempes esikaupungissa[3] vainen?
Jos siinä kaikki, silloin Portia vaan
On Bruton portto, eikä Bruton vaimo.

BRUTUS.

Sin' olet puhdas vihkivaimoni,
Niin kallis kuin nuo puna-pisaraiset,
Jotk' ahtavat mun sydäntäni synkkää.

PORTIA.

Jos niin on, saisin salaisuutes tietää.
Min' olen vaimo, myönnän sen, mut vaimo,
Jonk' otti jalo Brutus puolisolukseen;
Min' olen vaimo, myönnän sen, mut vaimo,
Joll' ompi hyvä maine — Caton tytär!
Mun muiden naisten kaltaiseksko luulet,
Kun moinen mull' on mies ja isä moinen?
Minulle tuumas kerro; vaiti olen.
Lujuudestani oivan annoin näytteen,
Kun ehdoll' iskin reiteen tuohon haavan.
Sen tyynnä kestää voin, ja miehenikö
salaisuutta siis?

BRUTUS.

Oi, suokoon taivas

Mun ansainneeksi moisen jalon vaimon! —

(Kolkutusta ulkoa.)

Vait! joku kolkuttaa! Pois, Portia, hetkeks;

Ja viipymättä poves osan saapi

Mun sydämeni salaisuuksista.

Selitän tehtäväni kaikki sulle

Ja synkän otsanikin piirteet kaikki.

Pois, joutuun! — (Portialle.)

(Lucius ja Ligarius tulevat.)

Lucius, ken se kolkuttaa?

LUCIUS.

Mies sairas, joll' on puhumista teille.

BRUTUS.

Ligarius, jota mainitsi Metellus! —

Käy syrjään, poika. — No, Ligarius, mitä?

LIGARIUS.

Suo heikon äänen tehdä hyvä huomen;

BRUTUS.

Voi, mihin aikaan, uljas Cajus, liinaan

Sa kääriyt! Oi, ett'et olis sairas!

LIGARIUS.

En ole sairas, jos vaan Brutoll' ompi

Käsillä teko kunniallinen.

BRUTUS.

Käsillä teko moinen mull' on, Cajus,

Jos sull' on terve korva sitä kuulla.

LIGARIUS.

No, kautta kaikkein Rooman jumalitten!

Pois tautini nyt riisun. Rooman sielu!

Sa kunnan esi-isäin uljas poika!

Lumojan lailla henkeni sa kuolleist'

Esihin loihdit. Käske vaan mun juosta,

Niin mahdottomiakin vastaan ryntään,

Ja voitane. Mik' ompi tehtävä?

BRUTUS.

Tekonen, joka sairaan terveeks saapi.

LIGARIUS.

Mut tervett' eikö sairahaksi myös?

BRUTUS.

Sitäkin myös. Mit' on se, rakas Cajus,

Sen kerron tiellä hänen luokseen, jota

Asia koskee.

LIGARIUS.

Siis vaan liikkehelle;

Sua seuraan, sydämessä uusi into,

Mihinkä, sit' en tiedä. Kyllin mulle

Ett' ohjaajan' on Brutus.

BRUTUS.

Seuraa sitten.

(Lähtevät.)

Toinen kohta.

Huone Caesarin hovilinnassa.

(Ukkosta ja leimausta. Caesar, yönuttu yllä.)

CAESAR.

Tän' yön' ei taivas eikä maa saa rauhaa;
Calpurnia kolmast' unissansa huusi:
"Avuksi! Caesar murhataan!" — Ken siellä?

(Palvelija tulee.)

PALVELIJA.

Mun herrani!

CAESAR.

Sa käske pappein oiti uhrata,
Ja tieto tuo, kuink' onnistuupi taika.

PALVELIJA.

Ma teen sen, herra.

(Lähtee.)

(Calpurnia tulee.)

CALPURNIA.

Mit'aiot, Caesar? Lähdetkö sä ulos?
Et huoneestas saa tänään liikahtaa.

CAESAR.

Caesarin täytyy mennä. Vaara ain' on
Mua seljän takan' uhannut; kun näkee
Se kasvot Caesarin, se raukee tyhjään.

CALPURNIA.

En enteit' ole uskonut ma koskaan,
Nyt niitä pelkään. Miesi tuolla kertoo,
Pait mit' on itse huomattu ja kuultu,
Kauheita vallan, joit' on nähnyt vahti.
Kadulla poikinut on jalopeura,
Kuolleensa haudat maalle haukotelleet;
Palavat miehet pilvissä otelleet on
Riveissä, joukoissa, kuin sodass' aivan,
Niin että Capitoliin pärskyi verta.
Ilmassa miekan kalsketta on kuultu,
Hevon hirnuntaa ja kuolon korahdusta;
Ja kaduill' aaveet parkuin vaikeroivat.
Oi, Caesar! tämä kaikk' on tavatonta,
Mua säikyttää se.

CAESAR.

Voiko sitä välttää,

Mit' isot jumalat on määräks panneet?
Ei, Caesar lähtee; merkit nuo ne koskee
Niin hyvin mailmaa kuin Caesaria.

CALPURNIA.

Komeettoja ei näy, kun loiset kuolee,
Mut ruhtinasten surmaks taivaat hehkuu.

CAESAR.

Monesti eläissänsä arka kuolee,
Mies uljas maistaa kalmaa kerran vaan.
Kaikista kummista, mit' olen kuullut,
On suurin kumma ihmisien pelko,
Vaikk' älyvät kuolon täytymykseks,
Mi tulee, kun se tullaksensa on.

(Palvelija palajaa.)

No, mitä ennustajat tietävät?

PALVELIJA.

Sanovat: älkää tänään ulos menkö;
Kun uhrist' otettiin totkut maalle,
Sydäntä laisin elukast' ei löytty.

CAESAR.

Sen jumalat tek' ivaks pelkureille.
Elukka ilman sydänt' olis Caesar,
Pelosta jos hän tänään kotiin jäisi.
Ei, Caesar lähtee; turma kyllä tietää
Ett' turmaa turmiollisemp' on Caesar.
Kaks leijonaa yks'aikaist' olemme,
Ja minä vanhempi ja hirmuisempi.
Niin, Caesar lähtee.

CALPURNIA.

Puolisoni armas,
Tuo itse-uskallukses vie sult' älyn.
Oi, tänään älä lähde; sano syyksi,
Miks kotiin jäät, mun pelkon', eikä sun.
Senaattiin Antonion lähetämme
Sanalla, ett'et tänään jaksu hyvin;
Oi, myönny siihen, polvillani pyydän!

CAESAR.

No, sanan vieköön hän, ett'en voi hyvin.
Ja oikkus vuoksi kotihin ma jään.
(Decius tulee.)
Kah, Decius Brutus! Hän sen saattaa tehdä.

DECIUS.

Oi, terve, Caesar! Huoment', oiva Caesar!
Senaattiin tulen sua noutamaan.

CAESAR.

Ja sangen sopivahan aikaan tulit
Senaattoreille viemään terveiseni
Ja sanan, ett'en tänään tulla tahdo;
En voi, on väärin, väärint', ett'en tohdi;
En tahdo tulla, — sano niin.

CALPURNIA.

Niin, sano,
Ett' on hän sairas.

CAESAR.

Valheit' ei luo Caesar.
Maat, kansat valloitin, ja pelkäisinkö
Nyt harmaapäille totuutt' ilmoittaa?
Ei; sano, ett'ei Caesar tahdo tulla.

DECIUS.

Syyn suo mun tietää, suuri Caesar; muuten
Minua nauravat, kun tuota kerron.

CAESAR.

Syy on mun tahtoni: en tahdo tulla;
Senaatin muut' ei ole tarvis tietää.
Mut mitä sinuun tulee, niin ma sulle,
Syyst' että sua rakastan, sen sanon:
Calpurnia, tuo mun vaimon', ei mua päästä.
Kuvani yöllä unissaan hän näki,
Sadasta aukosta, kuin suihkurista,
Siit' ihka verta vuos, ja roomalaiset
Iloiten, naurain tuli pesemähän
Kätensä siinä. Tämän selittää hän
Pahaksi merkiksi ja turman enteeks,
Ja pyytää polvillaan mun kotiin jäämään.

DECIUS.

Tuo unen selitys on aivan vääärä.
Se oli kaunis, onnellinen näky.
Kun kuvas monest' aukost' uhkui verta,
Joss' ilotellen roomalaiset kylpi,
Se tietää että suuri Rooma sinust'
Uutt' imee elinverta, josta kilvan
Jaloimmat miehet pyytää juomun saada
Tai pilkun pyhänjäännöksenä muistoks.
Se on Calpurnian unen merkitys.

CAESAR.

Ja tuolla lailla selitit sen oikein.

DECIUS.

Niin, jahka kuulet mitä vielä kerron:
Senaatti, tiedäs, päättänyt on tänään
Suurelle Caesarille kruunun antaa.
Jos nyt sa sanot, ett'et tahdo tulla,
He voivat mieltä muuttaa. Lisäks syntyis
Siit' ivajuttuja, jos joku sanois:
"Lykätään istunto siks kunnes muuttuu
Caesarin vaimon unet paremmiksi."
Jos Caesar piilee, kuiskaillaanpa varmaan:
"Kas, Caesar pelkää!"
Suo anteeks, Caesar: hellä, hellä rakkaus
Näin lausumaan mua vaatii käytöksestä,
Ja rakkauteni voittaa kylmän järjen.

CAESAR.

Calpurnia, tuhumalta nyt näyttää pelko.
Häpeän oikein että myöden annoin. —
Toogani tänne! Lähteä ma tahdon.

(Publius, Brutus, Ligarius, Metellus, Casca,
Trebonius ja Cinna tulevat.)

Kas, tuossa Publius noutamaan mua tulee.

PUBLIUS.

Huomenta, Caesar!

CAESAR.

Tervetullut, Publius!

Kuin? Brutus, sinäkin näin varhain nousnut?
Huomenta, Casca! — Cajus Ligarius,
Noin milloinkaan ei vihannut sua Caesar,
Kuin horkka tuo, jok' on sun laihaks tehnyt,
Mit' on nyt kello?

BRUTUS.

Lyönyt kahdeksan.

CAESAR.

Kiitokset kohteliaasta vaivastanne!

(Antonius tulee.)

Antonius, kah, jok' yöhön myöhään mässää,
Jo valveill' on! — Antonius, huomenta!

ANTONIUS.

Huomenta, jalo Caesar!

CAESAR.

Käskey viekää

Sisähän tuonne, että ovat valmiit.
On väärin itseään näin vartouttaa. —
Oh, Cinna! — Oh, Metellus! — Kah, Trebonius!

Ma tahdon hetken kanssas pakinoida;
Sa muista tänään käydä luonani;
Lähellän' ole, että sua muistan.

TREBONIUS.

Kyll' olen, Caesar, — (syrjään) ja niin lähell', että
Etemmäks parhaat ystäväs mun soisi.

CAESAR.

Nyt lasi viiniä, ja sitten matkaan
Yhdessä niinkuin ystäväin on tapa.

BRUTUS.

Ei ole kaikki tavat yhtä, Caesar:
Sydäntä Bruton kirveltää se aatos!

(Lähtevät.)

Kolmas kohtaus.

Katu Capitolin lähellä.

(Artemidorus tulee, lukien erästä paperia.)

ARTEMIDORUS. "Caesar, varo Brutoa; Cassiota karta; älä Cascaa lähesty; pidä Cinnaa silmällä;
tarkkaa tarkoin Metellus Cimberia; Decius Brutus ei sua rakasta; Cajus Ligariota olet loukannut.
Kaikissa näissä miehissä on vaan yksi mieli, ja se on Caesaria vastaan kääntynyt. Jos et ole kuolematon,
niin katso eteesi. Huolettomuus raivaa kapinalle tietä. Suuret jumalat sua varjelkoot!

Ystäväsi
Artemidorus."

Täss' seison, kunnes Caesar ohi kulkee,
Ja anojana annan tämän hälle.
Sydäntä kirveltää ett'ei saa kunto
Vapaana kateuden hampaist' olla.
Jos luet, Caesar, tän, jäät elohon,
Tai petos onnen kanssa juoniss' on.

(Menevät.)

Neljäs kohtaus.

Toinen paikka samaa katua, Bruton asunnon edustalla.

(Portia ja Lucius tulevat.)

PORTIA.

Senaatin kartanohon juokse oiti!
Äl' aikaa tuhlaa vastimiin, vaan riennä!
Mitä odotat?

LUCIUS.

Mik' asianne, rouva?

PORTIA.

Jos oisit siellä jo ja jälleen täällä,
Ennenkuin sanoa sen sulle taidan. —
Oi, lujuus, apu vahva mulle suo!
Luo sydämen ja kielen väliin vuori!
On mieli miehen, mutta voima vaimon;
Voi, kuink' on työläs naisen vaiti olla! —
No, miks et lähde?

LUCIUS.

Mitä tehdä, rouva?
Capitoliinko juosta, eikä muuta?
Ja sieltä jälleen tänne, eikä muuta?

PORTIA.

Niin, tieto hanki, miltä herras näyttää.
Hän sairahana läksi. Tarkkaa, mitä
Tekeepi Caesar, ketkä hakijat
Hänt' ympäröivät. Vaiti! mikä melu?

LUCIUS.

En mitään kuule.

PORTIA.

Kuultelehan tarkkaan.
Sekavan niinkuin taiston hälyn kuulin,
Ja tuuli Capitolista sen toi.

LUCIUS.

En, rouva, toden totta, mitään kuule.
(Tietäjä tulee.)
Mies, tule tänne! Mistä matka?

TIETÄJÄ.

Kotoa, rouva hyvä.

PORTIA.

Mit' on kello?

TIETÄJÄ.

Yhdeksän seutuvilla.

PORTIA.

Onko Caesar
Capitoliin jo lähtenyt?

TIETÄJÄ.

Ei vielä;
Juur etsin paikkaa, josta näkisin mä,
Kun Capitoliin käy hän.

PORTIA.

Pyyntö sulla
Onko Caesarille, eikö niin?

TIETÄJÄ.

On, rouva.
Jos suvaisisi Caesar Caesarille
Niin hyvä olla että mua kuulis,
Niin pyydän että itseään hän muistais.

PORTIA.

Pahaako tiedät hankittavan hälle?

TIETÄJÄ.

En varmaan tiedä, mutta paljon pelkään.
Hyvästi! Katu tässä on ahdas: joukko,
Mi Caesaria kantapäillä seuraa, —
Anojat, praetorit ja senaattorit —
Rutistaa kuoliaaks voi heikon miehen.
Vapaampaan paikkaan käyn, ja siellä puhun
Suurelle Caesarille, kun hän saapuu.

(Lähtee.)

PORTIA.

Mun täytyy sisään mennä. — Vaimon sydän,
Voi! kuin' on heikko kappale! — Oi, Brutus!
Sua hankkeessasi taivaat auttakoot! —
Haa! poik' on kuullut! — Brutolla on pyyntö,
Jonk' epää Caesar. — Pahoin voin ma! — Lucius,
Oi, riennä, herraas tervehdi, ja sano,

Ett' olen iloinen, ja palaa tänne
Ja kerro mitä sanoopi hän sulle.

(Lähtevät.)

KOLMAS NÄYTÖS.

Ensimmäinen kohtaus

Rooma. Capitoli. Senaatin istunto.

(Väkijoukko Capitoliin johtavalla kadulla; niiden joukossa
Artemidorus ja tietäjä. Caesar, Brutus, Cassius, Casca,
Decius, Metellus, Trebonius, Cinna, Antonius, Lepidus,
Popilius, Publius, y.m. tulee.)

CAESAR.

No, Mars-kuun viidestoist' on tullut.

TIETÄJÄ.

On, Caesar, mut ei vielä mennyt.

ARTEMIDORUS.

O, terve, Caesar! Lue tämä lippu.

DECIUS.

Trebonius anoo että joutuessas
Lukisit tämän alamaisen pyynnön.

ARTEMIDORUS.

Mun ensin, Caesar! Caesaria minun
Likemmin koskee; lue, suuri Caesar!

CAESAR.

Mik' itseämme koskee, jääköön viimeks.

ARTEMIDORUS.

Äl' aikaele, Caesar; lue se oiti!

CAESAR.

Mit'? onko miesi hullu?

DECIUS.

Tieltä, lurjus!

CASSIUS.

Vai kadull' armokirjaas tyrkytät!
Käy Capitoliin!

(Caesar menee Capitoliin, muut seuraavat häntä.

Kaikki senaattorit nousevat.)

POPILIUS.

Menestyköhön tänään hankkehenne!

CASSIUS.

Popilius, mikä hanke?

POPILIUS.

Hyvästi!

(Lähestyy Caesaria.)

BRUTUS.

Mitä se Popilius Lena sanoi?

CASSIUS.

Hän toivoi menestystä hankkeellemme.
On ilmi tullut juonemme, ma pelkään.

BRUTUS.

Hän Caesaria luotuu. Tarkkaa häntä!

CASSIUS.

Pian joudu, Casca! Estymistä pelkään. —
Kuin käypi, Brutus? Jos se ilmi tulee,
Ei lähde täältä Cassius eikä Caesar,
Sill' itseni ma tapan.

BRUTUS.

Malta, Cassius;
Ei haastele Popilius hankkeistamme:
Hän, näetkös, naurahtaa, ja tyyn' on Caesar.

CASSIUS.

Trebonius tietää aikansa; kas, Brutus,
Hän korjaa Antonion tieltä pois.

(Antonius ja Trebonius lähtevät. Caesar ja senaattorit
istuutuvat.)

DECIUS.

Miss' on Metellus Cimber? Caesarille
Hän armokirjans' oiti antakoon.

BRUTUS.

Hän valmis on; käy luo ja auta häntä.

CINNA.

Sun, Casca, tulee ensin kättäs nostaa.

CAESAR.

Kaikk' onko valmiit? — Mitä puutteit' auttaa
Tuleepi Caesarin ja neuvoskunnan?

METELLUS.

Ylevä, mahtava ja suuri Caesar,
Metellus istuimesi juureen laskee
Sydämen nöyrän —

CAESAR.

Se ei kelpaa, Cimber!
Tuo liehakoiminen ja kurja nöyryys
Voi halvan rahvaan verta kuohuun nostaa
Ja lapsen leikiks tehdä valmiin säännön
Ja sanan vankan. Älä ole hupsu
Ja verta Caesarin niin herkäks usko,
Ett' tosiluonnostaan sen pehmittäisi
Se, josta heltyy narrit: lipokieli
Ja hännänlierutus ja köyryselkä!
Lain kautta veljes maanpakoon on syösty;
Jos hänen puolestaan sa pokkuroitset
Ja liehakoit ja kerjääät, niin sun potkaan
Kuin koiran ulos. Caesar ei tee väärin,
Se tiedä, eikä lepy ilman syytä.

METELLUS.

Tääll' eikö arvokkaampaa kieltä, joka
Caesarin korviss' ihanammin kaikuis,
Palauttain pakolaisen veljeni?

BRUTUS.

En liehakoi, mut kättäs suutelen,
Ja pyydän, Caesar, että Publius Cimber

Sais luvan viipymättä palata.

CAESAR.

Kuin? Brutus?

CASSIUS.

Armoa, Caesar! Armoa!

Näin maahan jalkais juureen Cassius lankee
Ja armoitusta Cimberille kerjää.

CAESAR.

Ma heltyisin, jos oisin teidän-moinen;
Rukous mua taivuttais, jos itse
Rukouksiin taipuisin; mut vankka olen
Kuin pohjantähti, jota kiinteämpää
Ja lujempaa ei taivaall' ole toista.
Tuhannet säihkyt ilman kannen kirjaa,
Jokainen tult' on ja ne loistaa kaikki,
Mut paikkansa vaan pitää yksi niistä.
Niin mailmakin, se ihmisiä täynn' on,
He lihaa, verta ovat, aistit heill' on;
Mut tiedän heissä yhden vaan, jok' aina
Vakaana, järkähtämätönnä seisoo.
Ja tuo ett' olen minä, siitä näytän
Es'merkin nyt, kun lujasti ma vaadin
Maanpakoon Cimberin, ja vaateessani
Lujana pysyn myös.

CINNA.

Oi, Caesar —

CAESAR.

Pois!

Olympiako siirtää tahdot?

DECIUS.

Suuri Caesar, —

CAESAR.

Haa! Eikö turhaan polvistunut Brutus?

CASCA.

Siis, puhukaa te, kädet, puolestani.

(Casca lyö tikarinsa Caesarin niskaan. Caesar tarttuu hänen käsivarteensa. Silloin häneen iskevät tikarinsa muut liittolaiset ja viimeiseksi Marcus Brutus.)

CAESAR.

Sinäkin, Brutus? — Kaadu sitten, Caesar!

(Kuolee. Senaattorit ja kansa peräytyvät säikäyksestä.)

CINNA.

Pelastus! Vapaus! Tyrannius on kuollut!
Kaduilla joutuun huutakaa se julki.

CASSIUS.

Ja toiset puhe-istuimille huutain:
"Pelastus, vapaus ja vapahdus!"

BRUTUS.

Senaattorit ja kansa! Älkää juosko!
Ei vaaraa; seis! Sai koston vallanhimo.

CASCA.

Puhe-istuimelle, Brutus!

DECIUS.

Niin, ja Cassius!

BRUTUS.

Mut miss' on Publius?

CINNA.

Täällä, sekapäissään
Kapinast' aivan.

METELLUS.

Seiskaa tiheässä,
Caesarin ystävät ne kenties muuten —

BRUTUS.

Vait! nytkö seistä! — Malta mieltäs, Publius!
Ei pahaa sulle suoda eikä kelleen,
Ken roomalainen on. Se heille kerro.

CASSIUS.

Ja lähde, Publius, täältä, ett'ei kansa,
Kun meihin karkaa, vanhuuttasi loukkais.

BRUTUS.

Niin, tee se; tästä työst' ei vastaa muut
Kuin me, sen tekijät.

(Trebonius palajaa.)

CASSIUS.

Miss' on Antonius?

TREBONIUS.

Juoks' säikkyin kotiin. Miehet, vaimot, lapset
Tuijottain juoksevat ja huutavat,
Kuin päivä olis viimeinen.

BRUTUS.

Nyt tahtos
Tee, sallimus! Ett' täytyy meidän kuolla,
Se tietty on; mut saada viivytystä
Ja aikaa voittoa, siinä kaikki.

CASSIUS.

Leikkaa

Kakskymment' elinvuotta pois, niin leikkaat
Pois yhtä monen vuoden kuolonpelvon.

BRUTUS.

Jos niin on, kuolo voitto on, ja me siis
Caesarin ystävät, kun kuolonpelvon
Hält' ehkäisimme. — Maahan, roomalaiset!
Veressä Caesarin nyt kyynärpäihin
Peskäämme kädet! Miekat voidelkaamme!
Torille sitten, ruskeit' aseitamme
Pään yli heilutellen, kaikki huutain:
"Pelastus, vapaus, rauha!"

CASSIUS.

Maahan! Kylpyyn!

Viel' aikain pitkän päästä näytellähän
Uusissa kansoissa ja uusin kielin
Tää jalo näytelmä!

BRUTUS.

Viel' usein huviks
Saa vertaan vuotaa Caesar, joka tuossa
Pompejon patsaan juuressa nyt makaa
Kuin tomu halpana!

CASSIUS.

Yht' usein kuin

Se tapahtuu, yht' usein meistä kuuluu:
"Nuo miehet vapauden maalleen hankki."

DECIUS.

Nyt matkaan!

CASSIUS.

Matkaan kaikki; Brutus eellä;
Jälessä kaunisteena Rooman parhaat
Ja rohkeimmat henget.

(Palvelija tulee.)

BRUTUS.

Vait! Ken saapuu?

Yks Antonion ystäviä.

PALVELIJA.

Brutus,

Näin herrani mun polvistua käski,
Näin tomuun langeta mun käsk' Antonius,
Ja maasta haastaa näin: Brutus on viisas,
Jalo, urhoollinen, suora. Caesar oli
Suur', uljas, kuninkaallinen ja armias.
Sano: Brutus multa lemmen saa ja arvon;
Sano: pelvon Caesar, arvon sai ja lemmen.
Jos Brutus sallii Antonion luokseen
Turvissa tulla, selvitystä saamaan
Miks surman Caesar sai, niin Antoniolle
Ei kuolleena niin rakas ole Caesar
Kuin Brutus elävänä; ei, hän seuraa
Uskollisesti onnessa ja työssä
Tän horjuvaisen vallan vaarain kautta
Jaloo Brutoa. Näin sanoi herrani.

BRUTUS.

On uljas, viisas roomalainen herras;
Pahemmaks hänt' en koskaan luullut. Sano,
Jos tänne tahtoo tulla hän, saa täyden
Hän selvikkeen; ja, kunniani kautta,
Palata vaaratta.

PALVELIJA.

Hänt' oiti noudan.

(Lähtee.)

BRUTUS.

Saas nähdä, hänest' ystävän me saamme.

CASSIUS.

Hyv' olis tuo. Mut mielessäni häntä
Ma kammon suuresti, ja totehen
Mun pahat aavistuksen' aina käyvät.

(Antonius tulee.)

BRUTUS.

Tuoss' on hän jo. — Antonius, tervetullut!

ANTONIUS.

Oi, suuri Caesar! Noinko halpa vuotees?
Noin pieneen tilaan kutistuiko kaikki
Sun voittos, saaliis, mainees, loistos? — Hyvästi! —
En tunne, jalot herrat, aikeitanne,
Ken vielä iskun saa ja päästään pääsee.

Minäkö? Mik' on hetki sopivampi
Kuin kuolinhetki Caesarin? Mik' ase
On puolikskaan niin kallis kuin nuo miekat,
Joit' uljain veri mailmassa kultaa?
Jos vihaatten mua, pyydän, tehkää työnne,
Kätenne verestä kun vielä suitsee.
Vaikk' eläisin ma tuhat vuott', en oisi
Näin valmis kuolemaan; näin mieleistäni
Ei paikkaa, kuolintapaa ois, kuin tässä
Caesarin kanssa kuolla, teidän kautta,
Te ajan valitut ja suuret henget.

BRUTUS.

Antonius, älä meiltä surmaas kerjää.
Verisiks, julmiks meidät kyllä luulis,
Niinkuin sen kätemme ja työmme tuossa
Jo osoittaa; mut kätemme sa näet vaan
Ja tämän verityön, jonk' on ne tehneet.
Sydäntä sin' et näe; siin' asuu sääli.
Niin, sääli Rooman kurjan kurjaa tilaa —
Kuin tuli tuleen, sammuu sääli sääliin —
Tuon teki Caesarille. — Sua kohtaan.
Miekkamme kärjet tylsät on, Antonius.
Kätemme, vaikk' on inhan työn ne tehneet,
Ja sydämemme, hellät niinkuin veljen,
Sun luottamuksella ja kunnioittain
Ja kaikell' ystävyydell' ottaa vastaan.

CASSIUS.

Sun mieltäs kysytään, jos kenenkään,
Kun määrättävät ovat uudet arvot.

BRUTUS.

Mut malta, kunnes rauhoitamme kansan,
Jonk' aivan järjiltään on pelko vienyt.
Syyn sitten selvitämme, miksi minä,
Jok' iskeissäni Caesaria lemmin,
Tuon teon tein.

ANTONIUS.

Sun viisautes ma luotan.
Veriset kätenne nyt tuokaa kaikki
Sun kättäs, Marcus Brutus, puistan ensin;
Sun kätees sitten, Cajus Cassius, tartun;
Ja, Decius Brutus, sun; ja sun, Metellus;
Sun, Cinna; uljas Casca, sun; ja viimeks —
En viimeks ystävänä — sun, Trebonius.
Ah, jalot herrat! Mitä sanoisinkaan
Nimeni teist' on nyt niin halpa, että
Kahdesta häijyst' olen jompikumpi:
Joko imartelija tai pelkuri.
Oi, Caesar, totta on, sua rakastin!
Jos alas meihin henkesi nyt katsoo,
Sua eikö koske tuimemmin kuin kuolo,
Kun näet, ett' Antoniosi rauhaa hieroo
Ja vainolaises verikättä puistaa,
Mies suurin, ruumis vieressä? Jos mulla
Niin monta silmää ois kuin haavaa sulla,
Joist' itku purskuis niinkuin veri noista,
Paremmiin sopis tuo, kuin ystävänä
Sun vihamiestes kanssa kättä lyödä.
Oi, anteeks, Julius! — Tässä, jalo hirvi,
Sa kierrettiin; sä tässä kaaduit; tässä
Ajajas seisoi, murhan merkki yllä,
Verellä purppuroittuna. Oi, mailma!

Sin' olit tämän ruunuhirven puisto;
Hän, toden totta, mailma, oli ruunus. —
Kuin hirvi, monen prinssin kaatamana,
Nyt tuossa makaat!

CASSIUS.

Antonius!

ANTONIUS.

Oi, anteeks, Cajus Cassius,
Sen sanoo vihamieskin Caesarista;
Siis kylmää kohtuutt' on se ystävältä.

CASSIUS.

En soimaa, ettäs Caesaria kiität,
Vaan meillä mitä yhteist' on sun kanssas?
Tahdotko ystäviämme sa olla,
Vai tietämmekö käymme ilman sua?

ANTONIUS.

No, kättähän jo löin; mut horjahdin,
Kun Caesariin ma katsoin. Ystäv' olen
Ma teille kaikille ja lemmin teitä
Toivossa että syyn saan tietää, miksi.
Ja missä oli vaarallinen Caesar.

BRUTUS.

Tää hurjaa näytelmätä olis muutta.
Niin täysin painavat on syymme, että,
Vaikk' oisit Caesarinkin oma poika,
Sa tyytyisit.

ANTONIUS.

En muuta vaadikaan;
Ja pyydän nyt vaan että ruumiin viedä
Torille saan, ja puhe-istuimelta
Saan ystävänä hautapuheen pitää.

BRUTUS.

Sen saat, Antonius.

CASSIUS.

Brutus, sana kuule!

(Syrjään Brutolle,)

Et tiedä mitä teet: oi, älä salli
Antonion pitää hautapuhetta.
Arvaatko minkä kiihkon puheellansa
Hän saattaa nostaa kansassa?

BRUTUS.

Suo anteeks:

Käyn itse ensin puhe-istuimelle
Ja Caesarimme surmaan näytän syyt.
Mit' Antonius puhuu, sen — ma sanon
Hän tekee meidän suostumuksella;
Ja että Caesarille suomme kaikki
Tapojen pyhittämät juhlamenot.
Se hyödyttää meit' enemmän kuin haittaa.

CASSIUS.

Kuin käy, en tiedä; tuo ei mieleen mulle.

BRUTUS.

Tuoss', Antonius, Caesarin on ruumis.
Meit' älä hautapuheessasi soimaa,
Vaan kiitä Caesaria miten tahdot
Ja sano, että luvallamme teet sen.

Et muuten hautajaisiin osaa ottaa
Saa laisin. Samalt' istuimelta, johon
Nyt minä astun, puhua sun pitää,
Kun minä olen päättänyt.

ANTONIUS.

Niin olkoon;
En muuta minä toivo.

BRUTUS.

Siis ruumis valmiiks laita vaan ja seuraa.

(Kaikki lähtevät, paitsi Antonius.)

ANTONIUS.

Verinen tomu, anteeks suo, ett' olen
Leppyisä, nöyrä noille pyöveillesi
Jaloimman miehen raunio sa olet,
Mik' aikakausiss' elänyt on koskaan.
Voi kättä, joka kalliin veres kaasi!
Täss' ennustan nyt haavoillasi, jotka
Kuin mykät suut, punaiset huulens' aukoo
Ja puhett', ääntä kieleltäni kerjää:
Kiros tätä sukukuntaa painaa;
Kotoinen raivo, tuimat kansanriidat
Tuskauttaa kaikki Italian maat;
Niin tavaks tulee hävitys ja veri
Ja kauhun näyt niin yleisiks, ett' äiti
Hymyilee vaan, kun hänen lapsukaistaan
Palaiseks neljäks sodan koura silpoo.
Hirmuihin tottuminen surmaa säälin,
Ja Caesarinkin kostonahnas henki,
Sivullaan Ate,[4] joka hehkuvana
On helvetistä tullut, mailla kulkee
Ja valta-äänellänsä huutaa: "murhaa!"
Ja sodan koirat irroitaa, niin että
Tää konnanteko pilviin asti leyhkää
Raadoista, jotka voiikkaa hautaan päästä.

(Palvelija tulee.)

Octavius Caesaria palvelethan?

PALVELIJA.

Niin palvelen, Antonius.

ANTONIUS.

Caesar hänen
Kirjeessä käski tänne Roomaan tulla.

PALVELIJA.

Hän kirjeen saanut on ja matkall' ompi,
Ja suullisesti sanomaan mun käski —

(Huomaa ruumiin.)

O, Caesar!

ANTONIUS.

Sydämes täys' on; syrjään käy ja itke.
On, huomaan, suru tarttuvaa: mun silmän'
Se kostui, kun sun silmissäs se näki
Nuo murheen helmet. Tuloss' onko herras?

PALVELIJA.

Hän yöt' on viisi peninkulmaa täältä.

ANTONIUS.

Palaja, kerro mit' on tapahtunna.
Suruinen tääll' on, vaarallinen Rooma,
Octaviolle epävarma Rooma.

Pois! joutuun! Kerro hänelle se. — Ei, varro!
Sin' et saa mennä, ennen kuin tän ruumiin
Torille vien. Ma siellä tunnustelen
Puheellani, mitenkä kansa noiden
Veristen miesten julmaa työtä katsoo.
Sen mukaan sitten kertoa sa saat
Octaviolle, miten täällä on laita.
Avuksi tule mulle.

(Lähtevät, kantaen Caesarin ruumista.)

Toinen kohtaus

Forum.

(Brutus ja Cassius tulevat; kansanjoukko seuraa heitä.)

1 KANSALAINEN. Tiliä tahdomme; tee tili meille.

BRUTUS.

No, seuratkaa mua, ystävät, ja kuulkaa;
Käy sinä, Cassius, toisen kadun suuhun
Ja ja'a joukot. —
Ken mua kuulla tahtoo, jääköön tänne;
Ken Cassiota, menköön hänen kanssaan.
Ja julki tuodaan valtasyyt, miks surman
Sai Caesar.

1 KANSALAINEN.

Minä kuulen Brutoa.

2 KANSALAINEN. Ja minä Cassiota; sitten rinnan Syyt pannaan, mit' on kumpainenkin kuullut.

(Cassius lähtee, joukko kansalaisia hänen kanssansa.
Brutus astuu puhe-istuimelle.)

3 KANSALAINEN. Vait! Brutus nousee puhe-istuimelle.

BRUTUS.

Mua tyvenesti loppuun kuulkaa.

Rooman miehet, kansalaiset ja ystävät! Kuulkaa nyt minun puolustustani, ja kuullaksenne, olkaa hiljaa. Uskokaa minua kunniani tähden, ja uskoaksenne, pitäkää kunniani arvossa. Tuomitkaa minua viisaudessaanne, ja teroittakaa aistinne, voidaksenne paremmin tuomita. Jos joku on tässä seurassa, joku Caesarin rakas ystävä, hänelle sanon, että Bruton rakkaus Caesariin ei ollut hänen rakkauttaan vähempi. Jos sitten kysyy tämä ystävä, miksi Brutus Caesaria vastaan nousi, niin vastaan näin: en senvuoksi että Caesaria vähemmän rakastin, vaan senvuoksi että enemmän rakastin Roomaa. Olisitteko mieluummin nähneet Caesarin elossa ja teidän kaikkien orjina kuolevan, Caesarin kuolleena ja teidän kaikkien elävän vapaina miehinä. Kun Caesar mua rakasti, itkin minä häntä; kun hän onnellinen oli, iloitsin siitä; kun hän oli urhokas, kunnioitin häntä, vaan kun hän vallanahnas oli, surmasin hänet. Siis kyöneleitä hänen rakkaudesta, iloa hänen onnestaan, kunnia hänen urhoudelleen, ja surma hänen vallanhimollensa! Ken tässä niin halpa on, että tahtois orjana olla? Onko ken, hän puhukoon; sillä häntä olen loukannut. Ken tässä niin raaka on, ett'ei tahtois roomalainen olla? Onko ken, hän puhukoon; sillä häntä olen loukannut. Ken tässä niin katala on, ettei tahtois maataan rakastaa? Onko ken, hän puhukoon; sillä häntä olen loukannut. — Jään odottamaan vastausta.

KAIKKI.

Ei kenkään, Brutus, ei kenkään.

BRUTUS. Siis en ketäkään ole loukannut. Muuta en ole Caesarille tehnyt, kuin mitä te Brutolle tekisitte. Hänen kuolemansa tutkimus on Capitolissa kirjoitettuna; hänen mainettaan ei ole halvennettu, mikäli se kiitettävää oli; eikä hänen rikostansa liioiteltu, josta hän surmansa sai.

(Antonius ja muita tulee, tuoden Caesarin ruumista.)

Tuossa hänen ruumiinsa tuodaan, Antonion saattamana, joka, vaikk'ei hänen surmaansa osallisena, kuitenkin saa hyödyn hänen kuolemastaan: aseman yhteiskunnassa. Ja ken teistä ei sitä saisi? Jätän tämän paikan, vakuuttaen: että niin kuin Rooman hyväksi parhaan ystäväni surmasin, niin on mulla

itsellenikin sama tikari varalla, kun isänmaani katsoo hyväksi vaatia minun kuolemaani.

KAIKKI.

Eläköön Brutus! Eläköön! Eläköön!

1 KANSALAINEN. Kotihin juhlasaatossa hän viekää!

2 KANSALAINEN. Es'isän viereen patsas hälle nouskoon!

3 KANSALAINEN. Hän Caesariksi tulkoon!

4 KANSALAINEN. Brutossa Caesarin hyvät puolet kruunattakoon!

1 KANSALAINEN. Kotihin riemuhuudoin hänet viemme.

BRUTUS.

Maanmiehet, —

2 KANSALAINEN.

Vaiti! hiljaa! Brutus puhuu.

1 KANSALAINEN. Vait siellä!

BRUTUS.

Hyvät kansalaiset, yksin
Mun mennä antakaa, ja pyydän, jääkää
Antonion luo ja kunnioitus suokaa
Caesarin ruumiille ja puheelle,
Jonk' Antonius meidän luvallamme
Pitääpi ylistykseks Caesarille.
Rukoilen ett'ei muut kuin minä lähtis,
Ennenkuin Antonius on puhunut.

(Lähtee.)

1 KANSALAINEN. Seis! jääkää! Antoniota kuulkaamme.

2 KANSALAINEN. Hän puhe-istuimelle astukoon; Me kuullaan. — Ylös, jalo Antonius!

ANTONIUS.

Olen kiitollinen teille Bruton tähden.

4 KANSALAINEN. Hän mitä sanoo Brutosta?

3 KANSALAINEN.

Hän sanoo,

Ett' on hän Bruton tähden kiitollinen
Kaikille meille.

4 KANSALAINEN. Parast' olis ett'ei Puhuisi Brutosta hän pahaä täällä.

1 KANSALAINEN. Tyranni oli Caesar.

3 KANSALAINEN. Niinpä kyllä; Ja onni että Rooma siitä pääsi.

2 KANSALAINEN. Vait! hiljaa! kuullaan mit' Antonius puhuu.

ANTONIUS.

Te jalot Rooman miehet —

KANSA.

Hiljaa! kuullaan.

ANTONIUS.

Ystävät, Rooman kansalaiset, kuulkaa!
En Caesaria kiitä, mutta hautaan.
Pahatpa työmme usein eloon jäävät,
Mut hyvät haudatahan luumme kanssa.
Niin käyköön Caesarinkin. Jalo Brutus
Hän sanoi vallanahnaaks Caesarin;
Jos oli niin, se oli julma rikos,

Ja julmast' on sen sovittanut Caesar.
Ma Bruton suostumuksella ja muiden —
On Marcus Brutus, nähkääs, kunnon mies,
Niin, kunnon miehiä he kaikk' on, kaikki —
Nyt pidän hautapuheen Caesarille.
Hän ystäv' oli, hyvä, hellä mulle,
Mut Brutus vallanahnaaks sanoo häntä,
Ja Marcus Brutus hän on kunnon mies.
Toi kotiin Roomaan vankeja hän paljon,
Rahastot niiden lunnahilla täyttäin;
Oliko siinä Caesar vallanahnas?
Kun kurjuus vaikeroi, niin itki Caesar;
Kovempi luonnoltaan on vallanahnas:
Mut Brutus vallanahnaaks sanoo häntä,
Ja Marcus Brutus hän on kunnon mies.
Kolmasti Lupercalioissa hälle
Taritsin kruunun, kolmasti hän kiels sen,
Sen näittehän; tuo vallanahneutt' onko?
Mut Brutus vallanahnaaks sanoo häntä,
Ja, totisesti, hän on kunnon mies.
En Bruton puhetta ma vääräks väitä,
Mut haastan tässä siitä, minkä tiedän.
Ol' ennen teille rakas hän, ja syystä,
Siis mistä syystä ette suris häntä?
Oi äly! villipetoon pakenit sa,
Ja ihmisist' on järki mennyt! — Anteeksi
Tuoll' arkuss' Caesarin on luona sydän,
Vait olla täytyy, kunnes palajaa se.

1 KANSALAINEN. Hän puhuu mielestäni järkevästi.

2 KANSALAINEN. Jos oikein mietit asiaa, niin Caesar, Kärs suurta vääryyttä.

3 KANSALAINEN. Niin kyllä, miehet, Pahemman sijaan saamme, minä pelkään.

4 KANSALAINEN. Sanansa kuulitten: hän kruunun kielsi; Hän varmaankaan ei ollut vallanahnas.

1 KANSALAINEN. Jos niin on, käy se muutamille kalliiks.

2 KANSALAINEN. Mies-parka! Tulipunaiset sen silmät On itkust' aivan.

3 KANSALAINEN. Miestä jalompaa kuin Antonius ei Roomass' ole toista.

4 KANSALAINEN. Vait! Kuulkaa! Puhua hän taasen alkaa.

ANTONIUS.

Viel' eilen olis sana Caesarin
Kumonnut mailman; nyt hän tuossa makaa,
Ja ei niin halpaa, joka hälle nöyrtyis.
Jos mieltänne ja sydäntänne, miehet,
Kokisin kapinaan ja raivoon nostaa,
Loukkaisin Brutoa ja Cassiota,
Jotk' ovat kunnon miehiä, kuten tietty.
En, heit' en loukkaa; tuota kuollutt' ennen.
Ja itseäni loukkaisin ja teitä,
Kuin loukkaisin noin kunnon miehiä.
Tää pärmä, Caesarin sinetti alla,
Vainaalta löytyi: se on jälkisäännös.
Jos kansa vaan tän testamentin kuulis —
Jot' — anteeks suokaa — lukea en aio —
Caesarin haavoj' oiti suutelis se,
Verehen pyhään liinojansa kastais,
Ja hiuksen hänen päästään muistoks kerjäis,
Ja kuollessaankin vielä säätäis siitä,
Sen jättäin jälkeisilleen kallihina
Perintönä.

4 KANSALAINEN. Me tahdomme sen kuulla. — Antonius, lue säännös!

KAIKKI.

Säännös! säännös!

Caesarin säännös!

ANTONIUS.

Anteeks, ystäväni:

En tohdi. Hyv' ei olis teidän tietää

Kuin Caesar teitä lempi. Ettehän te

Puut' ole, kiveä, vaan ihmisiä.

Caesarin säännöksen jos kuulla saatte,

Tulette kiihkohon ja raivoon aivan.

Hyv' on, kun ette tiedä että hänet

Periä saatte; jos sen tietäisitte,

Oi, kuinka silloin käviskään!

4 KANSALAINEN.

Lue säännös!

Sen tahdomme me kuulla. Lue säännös!

Caesarin säännös lukea sun täytyy.

ANTONIUS.

No, malttukaa ja hiukan varrotkaa!

Erehdyin, kun sen kerroin. Pelkään että

Ma loukkaan noita kunnan miehiä,

Jotk' iski puukkons' Caesariin; niin, pelkään.

4 KANSALAINEN. Kunnan miehiä! — He pettureit' on.

USEAT.

Lue säännös! lue testamentti!

2 KANSALAINEN. He konnia ja pettureit' on. Säännös! Lue säännös!

ANTONIUS.

Siis sitä lukemaan mua pakoitatte.

No, piirittäkää ruumis siis, niin näytän

Ma teille ken sen säännöksen on tehnyt.

Astunko alas? Saanko luvan siihen?

USEAT.

Käy alas!

2 KANSALAINEN.

Alas astu!

(Antonius astuu alas puhe-istuimelta.)

3 KANSALAINEN.

Luvan saat.

4 KANSALAINEN. Kehäksi! piiriin!

1 KANSALAINEN. Paarin luota syrjään! Pois ruumiin luota!

2 KANSALAINEN. Tilaa Antoniolle! Jalolle Antoniolle tilaa!

ANTONIUS.

Pois kauemmas! Noin älkää tungeskelko!

USEAT.

Pois tieltä! Tilaa! Syrjään!

ANTONIUS.

Kyöneleitä

Jos teill' on, itkemään nyt olkaa valmiit.

Tuon vaipan kaikki tunnetten. Ma muistan

Ens kerran kun sit' yllään kantoi Caesar.

Suv'ilta hänen teltassaan se oli,
Samana päivänä, kun nervit löi hän.
Kas, tuosta meni puukko Cassion!
Kas, minkä teki reiän kade Casca!
Tuost' iski Brutus, hänen lemmikkinsä,
Ja kun murharaudan kiskoi maalle,
Niin, nähkääs, veri Caesarin se seurasi
Ja ovest' ulos ryntäs, nähdäksensä
Noin tyllystä Brutus kolkutti;
Caesarin enkel' oli, nähkääs, Brutus.
Jumalat, tuomitkaa, kuink' oli rakas
Hän Caesarille! Isku tuo se kaikist'
Ol' armottomin: hänen jalo Caesar
Kun lyövän näki, kiittämättömyys hänt'
Enemmän musersi kuin murha-ase.
Nyt murtui suuri sydän tuo, ja vaippaan
Kasvonsa peittäen, Pompejon patsaan
Jalustan luona aivan, jossa verta
Vuosi virtanansa, kaatui suuri Caesar.
Se vasta kaatumus, te Rooman miehet!
Te, minä, kaikki kaaduin me siinä,
Verisen kavalluksen riemutessa.
O, nyt te itkette, ja säälin voimaa
Te tunnette, ma huomaan: kallihia
Ne pisaroit' on! Hyvät ihmiset!
Kuin? Itkettenkö nyt, kun Caesarin
Vaan vaipan haavat näätte? Tässä, tässä on
Hän itse, raatamana ilkimysten!

1 KANSALAINEN. Voi, surkeata näkyä!

2 KANSALAINEN. Oi, jalo Caesar!

3 KANSALAINEN. Voi, tuskan päivää!

4 KANSALAINEN. Voi, konnia ja pettureita!

1 KANSALAINEN. Veristä näytelmätä, voi!

2 KANSALAINEN.

Kostoa tahdomme, kostoa! Ulos kaupungille!
Etsikää — polttakaa — paahtakaa — tappakaa — lyökää!
Ei ykskään petturi saa eloon jäädä.

ANTONIUS.

Seis, kansalaiset!

1 KANSALAINEN. Vait siellä! Jalo Antonius puhuu.

2 KANSALAINEN. Kuulemme häntä, seuraamme häntä, kuolemme hänen kanssaan.

ANTONIUS.

Mut hyvät, armaat ystävät, en teitä
Noin hurjaan kapinaan ma kiihtää tahdo.
Tuon työn on, nähkääs, tehneet kunnon miehet.
Mit' yksityist' on vihan syytä ollut
Tekoonsa heill', en tiedä; viisait' on he
Ja kunnon miehiä, ja työstään varmaan
Vastaavat itse. Ystävät, en minä
Sydämiänne teiltä ryöstää tahdo.
En puhuja ma ole niinkuin Brutus;
Vaan, kuten tietty, halpa, suora mies,
Jok' ystävästään pitää; sen he tiesit,
Kun puhevallan tässä mulle soivat.
Ei äänt', ei liikenteitä ole mulla,
Ei päät', ei kielt', ei sananvoimaa, jolla
Vois kansaa kiihoittaa. Vaan suoraan haastan

Ja kerron mitä tiedätten jo itse.
Ja Caesar-kullan haavat teille näytän,
Nuo mykät, raukat suut, ja niiden haastaa
Edestän' annan. Mut jos Brutus oisin,
Ja Brutus Antonius, sep' Antonius
Sytyttää mielet vois ja kielen panna
Caesarin joka haavaan, jotta nousis
Kivetkin Roomass' ilmi kapinaan.

KAIKKI.

Kapinaan!

1 KANSALAINEN.

Bruton huoneen sytytämme.

3 KANSALAINEN. Pois! Salaliittolaiset etsikäämme.

ANTONIUS.

Mut kuulkaa, hyvät miehet, kuulkaa!

KAIKKI.

Hiljaa!

Antonius puhuu, jalo Antonius.

ANTONIUS.

Te ette tiedä mitä teette, miehet.
Mill' ansainnut on Caesar rakkauttanne?
Ah! ette tiedä: — kerron siis sen teille.
Säännöksen unhotitte, josta puhuin.

KAIKKI.

Niin oikein! säännös! Seis, ja kuullaan säännös!

ANTONIUS.

Se täss' on, Caesarin sinetti alla.
Jokainen Rooman miesi hältä saapi,
Jok'ainoa, viis-kahdeksatta drakmaa.

2 KANSALAINEN. Oi, jalo Caesar! — Kosto surmaajille!

3 KANSALAINEN. Kuninkaallinen Caesar!

ANTONIUS.

Mua kuulkaa loppuun asti.

KAIKKI.

Hiljaa! vaiti!

ANTONIUS.

Hän lisäksi teille kaikki puistons' antaa
Ja lehtonsa ja uudet kasvikkonsa
Tiberin tällä puolla; ne hän teille
Ja lapsillenne ikipäiviks antaa
Yleisiks lystäily- ja käymäpaikoiks.
Sep' oli Caesar! Milloin saadaan moinen?

1 KANSALAINEN.

Ei koskaan, koskaan! — Tulkaa miehet! Ruumis
Pyhällä paikalla me polttakaamme
Ja kekäleillä peppureitten huoneet
Sytyttäkäämme. Ruumis nostakaa.

2 KANSALAINEN. Käy, nouda tulta!

3 KANSALAINEN.

Revi penkit rikki!

4 KANSALAINEN. Istuimet, ikkunat ja kaikki rikki!

(Kansa lähtee, vieden Caesarin ruumiin.)

ANTONIUS.

Nyt nouskoon melske. Vauhdiss' olet, turma;
Ties suuntaa, minne mielit, nyt.

(Palvelija tulee.)

No, mies?

PALVELIJA.

Octavius on jo Roomaan tullut, herra.

ANTONIUS.

Miss' on hän?

PALVELIJA.

Hän ja Lepidus he ovat
Caesarin huonehessa.

ANTONIUS.

Sinne riennän

Hänt' oiti kohtaamahan. Niin hän tulee
Kuin käsketty. Nyt hilpeä on onni:
Se tuolla päällä meilt' ei mitään kiellä.

PALVELIJA.

Hän kertoi, että Cassius ja Brutus
Kuin hullut portist' ulos ratsastivat.

ANTONIUS.

He varmaan tiedon saivat, kuinka kansaa
Min' yllytin. Octavion luo mua saata.

(Lähtevät.)

Kolmas kohta.

(Runoilija Cinna tulee.)

CINNA.

Unessa Caesarin kanss' atrioin ma,
Ja mieltän' ahdistavat pahat enteet.
Haluton kodist' olen lähtemään,
Mut jotakin on, joka houkuttaa mua.

(Kansanjoukko tulee.)

1 KANSALAINEN. Nimenne?

2 KANSALAINEN. Minne matka?

3 KANSALAINEN. Missä asutte?

4 KANSALAINEN. Nainutko olette vai poikamieskö?

1 KANSALAINEN. Vastatkaa jokaiselle suoraan.

2 KANSALAINEN. Niin, ja lyhyesti.

3 KANSALAINEN. Niin, ja järkevästi.

4 KANSALAINEN. Niin, ja rehellisesti; se sulle parasta.

CINNA. Nimeni? Minne matka? Missä asun? Poikamieskö olen vai nainut? Siis, vastatakseni jokaiselle suoraan, lyhyesti, järkevästi ja rehellisesti, sanon järkevästi: olen poikamies.

2 KANSALAINEN. Ne siis hulluja, jotka naivat; niinkö? Varo vaan ett'et saa könttiis. — Jatka; suoraan!

CINNA.

Suoraan, menen Caesarin hautajaisiin.

1 KANSALAINEN. Ystävänäkö vai vihamiehenä?

CINNA.

Ystävänä.

2 KANSALAINEN. Sepä suora vastaus.

4 KANSALAINEN. Asuntosi? — Lyhyesti!

CINNA.

Lyhyesti, asun Capitolissa.

1 KANSALAINEN. Nimesi, ystävä? Rehellisesti!

CINNA.

Rehellisesti on nimeni Cinna.

1 KANSALAINEN. Palasiksi hänet repikää! Hän on salaliittolainen.

CINNA.

Olen runoilija Cinna. Olen runoilija Cinna.

4 KANSALAINEN. Palasiksi, palasiksi huonoista runoista!

CINNA.

En ole salaliittolainen Cinna.

2 KANSALAINEN. Se ei auta: hänen nimensä on Cinna; nyäistään vaan nimi pois hänen sydäimestään, sitten saa hän mennä.

3 KANSALAINEN.

Paloiksi hänet repikää, paloiksi! Kas niin, kekäleitä! Hei vaan, tulikekäleitä! Bruton luo! Cassion luo! Kaikki ilmituleen! Toiset Decion asunnolle, toiset Cascan, toiset Ligarion! Kas niin, joutuun!

(Lähtevät.)

NELJÄS NÄYTÖS.

Ensimmäinen kohtaus.

Huone Antonion asunnossa.

(Antonius, Octavius ja Lepidus istuvat pöydän ympärillä.)

ANTONIUS.

Nuo kaikki listaan merkityt siis kuolkoot.

OCTAVIUS.

Lepidus, veljes myöskin; suostutko sa?

LEPIDUS.

Ma suostun.

OCTAVIUS.

Listaan merkitse, Antonius.

LEPIDUS.

Sill' ehdoll', Antonius, että kuolee Sisares poika, Publiuskin.

ANTONIUS.

Kuolkoon!

Kas noin vaan: piirre hänet kuoloon määrää.
Lepidus, Caesarin käy asuntoon,

Tuo sieltä jälkisäännös: katsotaanpa,
Tuot' eikö voisi hiukan karsia.

LEPIDUS.

Tapaanko teitä täällä sitten?

OCTAVIUS.

Täällä

Tai Capitolissa.

(Lepidus lähtee.)

ANTONIUS.

Hän arvoton

Ja halpa mies on, jok' ei muuhun kelpaa
Kuin asioille. Onko kohtuus, että
Kun mailman kolmikertaisen me jaamme,
Hän kolmantena osan saa?

OCTAVIUS.

Sen luulit,

Kun listast' annoit hänen ääntää tässä
Mustassa valtapannan neuvostossa.

ANTONIUS.

Enemmän mull' on vuosia kuin sulla.
Vaikk' arvoj' ahdammekin hänen päälleen,
Keventäin omaa parjauksen taakkaa,
Hän niitä kantaa vaan kuin aasi kultaa,
Hikoilee, huokaa taakan alla, mennen
Mihin sit' ajamme tai talutamme.
Kun aarteet se on määräpaikkaan vienyt,
Pois taakka riisutaan, ja joutilaana
Saa aasi mennä, korviansa puistaa,
Ja käyttää yhteislaidunta.

OCTAVIUS.

Tee tahtos;

Kokenut, reipas sotur' on hän vaan.

ANTONIUS.

Octavius, niin on heponikin; senvuoks'
Apetta saa se paljon. Sep' on eläin,
Jok' oppimalla osaa taistella,
Ja kääntää, seistä, täyttä laukkaa kiittää,
Kun henkeni sen ruumiin liikkeit' ohjaa.
Ja muut' ei Lepiduskaan laillaan; häntä
Opettaa, ohjata ja ajaa täytyy.
Mies tylsäpäinen, jonka ravintona
Hylätyt tähteet on ja matkimiset.
Se mik' on muille vanhaa, kulunutta,
Se hälle uutta on; työkaluun häntä
Vaan sopii verrata. — Ja nyt, Octavius,
Saat suuria sa asioita kuulla:
Väkeä Cassius ja Brutus pestaa,
Ja oiti täytyy pysty tehdä heille.
Siis liitto kokoon, ystävämme turvaan,
Ja kaikki parhaat voimat käytäntöön!
Ja neuvoa nyt oiti pitäkäämme,
Mitenkä salajuonet saatais ilmi
Ja julkivaarat parhain vältettäisi.

OCTAVIUS.

Se tehdään: paaluss' olemme nyt kiinni,
Ja ympärillä haukkuu vihamiehet.
Ja monellapa hymysuulla, pelkään,
Tuhansin juonia on sydämessä.

(Lähtevät.)

Toinen kohtaus.

Bruton teltan edusta, leirissä Sardeen luona.

(Rummun pärrytystä. Brutus, Lucilius, Lucius ja sotamiehiä tulee. Pindarus ja Titinius kohtaavat heitä.)

BRUTUS.

Seis!

LUCILIUS.

Tunnussana! Seis!

BRUTUS.

Kuink' on, Lucilius? Onko herras täällä?

LUCILIUS.

Lähellä aivan; tässä Pindarus
Tuo terveisiä sulle herraltansa.

BRUTUS.

Terveiset hyvät. — Herras, Pindarus, —
Tahallaan taikka vieteltynä — mulle
Suurt' antanut on syytä toivomaan
Työn tehdyn tekemättömäksi; mut tyydyn,
Jos lähell' on hän.

PINDARUS.

Jalo herrani

Esiintyy — muut' en luule — kaltaisenaan:
Rehellisenä sekä arvokkaana.

BRUTUS.

En häntä epäile. — Lucilius, kuules:
Sanopa, kuinka hän sun otti vastaan.

LUCILIUS.

Sävyisästi ja kohteliaasti aivan,
Mut ei niin helläll' ystävyydellä,
Niin suoralla ja tuttavalla lailla
Kuin ennen muinoin.

BRUTUS.

Ystävän sa kuvaat,

Jonk' ompi lämpö jähtynyt. Lucilius,
Kun rakkaus alkaa sairastaa ja kuolla,
Se käyttää pakkotapoja; mut suora
Ja puhdas ystävyys ei juonta tunne.
Kavala mies, kuin hepo pohdikas,
Rehentelee ja näyttää uljahalta,
Mut verisen kun kannus-iskun tuntee,
Niin kaatuu harja ja, kuin luihu luuska,
Se uupuu. — Miss' on miehen sotajoukko?

LUCILIUS.

Yöks oli määrä Sardeesen sen jäädä;
Mut suurin osa, koko ratsasväki,
On hällä myötänä.

(Marssi kuuluu.)

BRUTUS.

Vait! Hän jo saapuu.

Marssissa hiljaisessa häntä vastaan!

(Cassius ja sotamiehiä tulee.)

CASSIUS.

Seis!

BRUTUS.

Seis! Anna käskyn käydä,

1 SOTAMIES. Seis!

2 SOTAMIES. Seis!

3 SOTAMIES. Seis!

CASSIUS.

Minulle väärin teit sä, jalo veikko.

BRUTUS.

Jumalat, tuomitkaatte! Teenkö väärin
Viholliselle? Kuin siis ystävälle?

CASSIUS.

Sun tyynen muotos alla piilee vääritys;
Ja kun sa sitä teet —

BRUTUS.

Oi, tyynny, Cassius;
Tuo kantees ilmi hiljaa. — Sinut tunnen. —
Täss' sotajoukkojemme kuullen, joiden
Pitäisi meitä ystävinä nähdä,
Älkäämme kiistelkö. Pois heidät kärke;
Tuo sitten teltassani kantees julki,
Niin kuulla sua tahdon.

CASSIUS.

Pindarus,

Sa kärke päälliköitä viemään joukot
Vähäisen matkan päähän.

BRUTUS.

Samoin sinä,

Lucilius; teltaan älä ketään päästä,
Ennenkuin päättynyt on haastelumme.
Ovelle vahdiks Lucius ja Titiniua.

(Lähtevät.)

Kolmas kohtaus.

Bruton teltassa.

(Brutus ja Cassius tulevat.)

CASSIUS.

Minulle väärin teit, se näkyy tästä:
Sa Lucius Pellaa herjasit ja haukuit,
Kun Sardeelaisilta hän lahjoj' otti.
Se kirje, jossa häntä puolustin ma,
Kun tunsin miehen, halvaks katsottiin.

BRUTUS.

Teit itse väärin, moista puolustaissas.

CASSIUS.

Ei tähän aikaan ole sopivaista
Jokaista pientä vikaa saivarrella.

BRUTUS.

Suo anteeks: itselläs on huono maine.
Siit' ett' on sulla pitkät sormet, Cassius;
Rahasta virkoja sa myyt ja kaupit

Kelvottomille.

CASSIUS.

Mulla pitkät sormet?

Sen tiedät Bruton sanovan; ne muuten
Viimeiset sanas oisi, jumal'auta!

BRUTUS.

On lahjain kaunisteena Cassion nimi,
Ja senvuoks kurituskin peittää päänsä.

CASSIUS.

Kuritus!

BRUTUS.

Mars-kuuta muista, muista Mars-kuun päivää
Viidettätoista! Eikö suuri Julius
Oikeuden vuoksi vuodattanut vertaan?
Ken konna häneen koski, puukkons' iski
Muun vuoks kuin oikeuden? Nyt ykskö meistä,
Joilt' uljain mies maan pääll' on surmans' saanut,
Kun rosvoj' auttoi, — mekö tahraisimme
Kätemme katalilla lahjoilla,
Pois myyden kunniamme uran laajan
Niin turhasta, kuin kouran täys' on kultaa.
Parempi koira, joka kuuta haukkuu,
Kuin moinen Rooman mies.

CASSIUS.

Mua älä hauku!

En sitä kärsi. Itses unhotat sa,
Kun näin mua härnäät. Sotur' olen minä
Vanhempi, kokeneempi, taitavampi
Kuin sinä käskyj' antamaan.

BRUTUS.

No, no!

Sit' et sin' ole, Cassius.

CASSIUS.

Mut kas olen.

BRUTUS.

Et, sanon minä.

CASSIUS.

Älä mua härnäa;

Ma hairahtua vois. Oma turvaas
Sa katso; älä kauemmin mua kiusaa.

BRUTUS.

Pois, halpa mies!

CASSIUS.

Se onko mahdollista?

BRUTUS.

Mua kuule; puhua nyt tahdon minä.
Pitääkö mun sun hurjaa vimmaas väistää,
Ja hullun tuijotusta säikähtää?

CASSIUS.

Jumalat! Tuoko minun kestää täytyy?

BRUTUS.

Niin se ja vielä muuta! Suutu, suutu,
Siks että korska sydämesi halkee!
Käy, orjillesi näytä kiukkus; pane

Vapisemahan orjas. Munko väistää?
Sua kursailla? ja nöyräst' imarrella
Sun oikkupäisyyttäs? Ei, jumal'auta!
Saat itse sappes myrkyn niellä, vaikka
Repeisit siitä. Tästä päivästä' alkain
Sua huvikseni käytän vaan, ja nauran,
Kun sappes paisuu.

CASSIUS.

Näikskö siis on tullut?

BRUTUS.

Paremmaks soturiksi sanot itses:
Osoita se ja toteen näytä kerskas;
Mua huvittais se. Minä mielelläni
Hyväksi käytän jalon miehen opit.

CASSIUS.

Mua yhä loukkaat, Brutus, yhä; sanoin:
Vanhempi sotur', enkä parempi.
Sanoinko: parempi?

BRUTUS.

Se mulle yhtä.

CASSIUS.

Näin solvata ei tohtinut mua Caesar.

BRUTUS.

Vait! Hänt' et kiusata näin tohtinut.

CASSIUS.

En tohtinut?

BRUTUS.

Et.

CASSIUS.

Enkö tohtinut?

BRUTUS.

Et tohtinut, vaikk' olis henkes mennyt.

CASSIUS.

Äl' ystävytteni liiaks luota:
Voin tehdä työn, jot' ehkä katuisin ma.

BRUTUS.

Sen teit, jot' olis katua sun tullut.
Mua ei sun uhkas, Cassius, säikytä.
Niin vahva mull' on varus kunnossani,
Ett' ohi käy ne niin kuin tuulen henki,
Jost' en ma huoli. Rahasumman sulta
Ma pyysin; kielsit sen. En kultaa minä
Voi halvoin keinoin laittaa. Kautta taivaan!
Sydämen' ennen rahoiks lyön ja valan
Vereni drakmoiksi, kuin petoksella
Maanmiehen känsäisestä kourast' äyriin
Katalan kiskon. Sanan sulle laitoin
Ja kultaa pyysin joukoilleni palkaks';
Sen kielsit. Tuoko Cassion kaltaist' on?
Mult' oisko saman vastuun Cassius saanut?
Niin saidaksi jos Brutus tulee, että
Noin halvan rovon ystävältään kätkee,
Varusta silloin nuoles, taivaan taatto,
Ja hänet murskaks lyö!

CASSIUS.

En kieltänyt ma.

BRUTUS.

Sen teit.

CASSIUS.

En tehnyt: vastuuntuoja viisas
Ei ollut. — Sydämeni murtaa Brutus.
Suo ystäv' anteeks ystävänsä puutteet,
Mut mun vaan Brutus tekee suuremmiksi.

BRUTUS.

En sitä tee, jos niill' et mua vaivaa.

CASSIUS.

Et rakasta mua.

BRUTUS.

Vikojasi en.

CASSIUS.

Ei silmä ystävän näe vikaa moista.

BRUTUS.

Imartelijan ei, vaikk' oliskin se
Niin suuren suuri kuin Olympin huippu.

CASSIUS.

Antonius, nuor' Octavius, tulkaa, tulkaa.
Ja kostakaa nyt Cassiolle yksin!
Väsynyt Cassius on mailmaan:
Hänt' ystäv' ivaa, veli vainoo; häntä
Kuin orjaa haukutahan; viat kaikki
Vakoillaan, kirjaan pannaan, muistin avuks,
Ja vasten naamaa viskataan. Oi, hengen
Pois silmäin kautta voisin itkeä! —
Tikari tuoss' on, tässä paljas rinta,
Ja siinä sydän, kultaa kallihimpi
Ja rikkahampi Pluton aarnioita;
Jos olet roomalainen, pois se riistä!
Ken kullan kielsi, antaa sydämensä.
Nyt iske, niinkuin Caesariin; ma tiedän:
Kun vihas suurin oli, silloin lemmit
Hänt' enemmän kuin koskaan Cassiota.

BRUTUS.

Tikaris tuppeen! Suutu mielin määrin;
Tee, mitä mielit, herjan otan leikiks.
Ikeessä, Cassius, olet lampaan kanssa:
Se harmin kätkee niinkuin tulen pii;
Jos kovaa lyöt, yht'äkkiä se säihkää,
Mut koht' on kylmä taas.

CASSIUS.

Elääkö Cassius

Huviksi vaan ja nauruks Brutollensa,
Kun synkeys ja huoli häntä vaivaa?

BRUTUS.

Niin, synkkä olinkin, kun lausuin tuon.

CASSIUS.

Sen verran tunnustat siis? Kätes mulle!

BRUTUS.

Vie sydänkin!

CASSIUS.

Oi Brutus!

BRUTUS.

Mitä tahdot?

CASSIUS.

Sull' eikö ystävyyttä suomaan anteeks,
Kun kiukku tuo, jonk' äidiltäni perin,
Mun saattaa muistamattomaks?

BRUTUS.

On, Cassius!

Kun vasta Brutoos vihastut, hän äitis
Toruvan luulee, ja sun rauhaan jättää.

(Melua ulkona.)

RUNOILIJA (ulkona).

Mua oiti päästä päälliköiden luo!
Toraavat keskenään he; eikä hyvä,
Ett' ovat yksin.

LUCILIUS (ulkona).

Heidän luo et pääse.

RUNOILIJA (ulkona).

Ei muu kuin surma voi mua estää.

(Runoilija tulee sisään. Lucilius, Titinius ja Lucius jäljissä.)

CASSIUS.

Mik' ompi? Mitä tahdot?

RUNOILIJA.

Hävetkää, päälliköt! Mit' aiotten?
Sopikaa: riidellä ei kelpaa moisten meillä;
Mull' enemmän on, tietkääs, vuosia kuin teillä.

CASSIUS.

Ha, ha! Kuin kehnot on sen rentun riimit!

BRUTUS.

Pois, lurjus! Mene tiehes, hävytön!

CASSIUS.

Suvaitse häntä: tapa häll' on moinen.

BRUTUS.

Sen tiedän, jos hän tietää aikansa.
Mit' ilviöillä sodassa on virkaa?
Pois täältä, mies!

CASSIUS.

Pois! Tiehes!

(Runoilija lähtee.)

BRUTUS.

Käskekäätte,
Lucilius ja Titinius, päälliköitä
Yösijaa miehillensä hankkimaan.

CASSIUS.

Palatkaa sitten sekä tuokaa joutuun
Messala tänne.

(Lucilius ja Titinius lähtevät.)

BRUTUS.

Lucius, viinimalja!

(Lucius lähtee.)

CASSIUS.

En olis noin sun luullut suuttuvan.

BRUTUS.

Oi, Cassius, monet murheet mua painaa.

CASSIUS.

Et käytä tietoviisauttas, jos voittaa
Noin satunnainen haitta sun.

BRUTUS.

Ei ykskään

Näin kestä huoltaan: Portia on kuollut.

CASSIUS.

Kuin? Portia?

BRUTUS.

Hän on kuollut.

CASSIUS.

Kuinka minä,

Kun noin sua vastustin, voin surman välttää? —

Oi, tappiota suurta, haikeaa! —

Mihinkä tautiin?

BRUTUS.

Suruun, pois kun läksin,

Ja harmiin, ett' Antonius ja Octavius

On vallan saaneet — kuolonsanan kanssa

Se tieto tuli: — se vei järjen hältä,

Ja yksin jäätyään hän tulen nieli.

CASSIUS.

Ja kuoli?

BRUTUS.

Niin.

CASSIUS.

Ikuiset jumalat!

(Lucius palajaa, tuoden viiniä ja tuohuksia.)

BRUTUS.

Hänestä vait nyt! — Viinimalja tänne! —

Näin hautaan tuohon, Cassius, vihat kaikki.

(Juo.)

CASSIUS.

Suloinen malja sydämeni janoon!

Niin, Lucius, lasi kukkuralleen täytä;

En Bruton lemmeistä voi kyllin juoda.

(Juo.)

BRUTUS.

Titinius, sisään!

(Lucius lähtee.)

(Titinius ja Messala tulevat.)

Terve, Messala!

Nyt valon ääreen tähän istukaamme

Ja tuumailkaamme, mitä vaatii tarve.

CASSIUS.

Vai Portia kuollut!

BRUTUS.

Pyydän, vaiti siitä! —

Messala, tuoss' on kirje, joka kertoo,
Ett' Antonius ja nuor' Octavius
Lukuisin määrin meitä vastaan ryntää,
Philippiin kulkuansa ohjaten.

MESSALA.

Mull' ompi kirje samaa sisällystä.

BRUTUS.

No, mit' on siinä muuta?

MESSALA.

Että panna-

Ja henkipatto-julistusten kautta
Antonius, Octavius ja Lepidus
Senaattoreita sataan surmanneet on.

BRUTUS.

Siis yht' ei pidä kirjeet: seitsenkymment'
On tämän mukaan heitä, jotka käskyst'
On surman saaneet; Cicerokin niitä.

CASSIUS.

Kuin? Cicero?

MESSALA.

Niin, Cicero on kuollut

Ja saman pannajulistuksen kautta. —
Kirjeenne saitteko te vaimoltanne?

BRUTUS.

En, Messala.

MESSALA.

Ja kirjeess' eikö mitään hänest' ole?

BRUTUS.

Ei, Messala, ei mitään.

MESSALA.

Kummallista!

BRUTUS.

Kuin niin? No, onko teidän kirjeessänne?

MESSALA.

Ei, herra hyvä.

BRUTUS.

Totuus sanokaa,

Niin totta kuin olette roomalainen!

MESSALA.

Siis, totuus kestää kuin roomalainen.
Hän kuollut on ja kummaisella lailla.

BRUTUS.

Hyvästi, Portia! — Kuolla meidän täytyy.
Se aatos, että kuolisi hän kerran,
Nyt mulle voimaa kestämaan sit' antaa.

MESSALA.

Noin kestää suuret suuren tappion.

CASSIUS.

Ma keinon niinkuin tekin kyllä tunnen,
Mut tuota luontoni ei kestäis sentään.

BRUTUS.

Nyt toimiin eläviin! — Mit' aattelette!
Philippiinkö nyt marssitaan?

CASSIUS.

Se minust'

Ei ole hyvä.

BRUTUS.

Perustus?

CASSIUS.

On tämä:

Parast' ett' etsii vihollinen meitä;
Näin vahinkota saa hän, varat kuihtuu
Ja väki uupuu, me kun paikoillamme
Lepäämme, kooten miehuutta ja voimaa.

BRUTUS.

Hyväkin syy saa parempaansa väistää
Täält' alkain on Philippiin asti kansa
Pakosta vaan ja muodoks ystävämme;
Napisten suorittaa se verojansa.
Vihollinen jos siitä kautta marssii,
Lukunsa heistä täydentäin, hän meihin
Rohkeena, uusin, tuorein voimin karkaa.
Sen edun hältä estämme, jos teemme
Philippin luona hälle vastarintaa,
Tää kansa takanamme.

CASSIUS.

Kuule, veikko!

BRUTUS.

Suvaitse hiukan! — Muista lisäksi, että
Meist' ystävämme kärsineet on paljon.
Asia kyps' on, joukot täpötäydet;
Vihollinen se kasvaa joka päivä;
Me huipull' olemme, nyt alkaa lasku.
Vuoks' on ja luode ihmiskohtaloissa:
Jos vaarin otat nousun, vie se onneen,
Jos laiminlyöt sen, koko elinjuoksus st
Kareihin takeltuu ja kurjuuteen.
Semmoinen täysi luode nyt on meillä;
Jos emme virtaa tarkkaa nyt ja seuraa,
Niin hukkuu laivamme ja tavaramme.

CASSIUS.

No, tehdään niinkuin tahdot; matkaan siis!
Philippin luona heitä kohdatkaamme.

BRUTUS.

Yö synkkä kesken puhett' yltää meidät;
Veronsa luonto vaatii; suodaan sille
Lepoa hiukan nyt, mut niukast' aivan.
Viel' onko puhumista?

CASSIUS.

Ei; hyv' yötä!

Varahin pystyyyn siis ja matkaan.

BRUTUS.

Lucius!

(Lucius tulee.)

Yönuttuni! —

(Lucius lähtee.)

Hyvästi, Messala! —

Titinius, hyvää yötä! — Jalo, jalo Cassius,
Hyv' yötä! suloist' unta!

CASSIUS.

Armas veikko!

Tää yö se huonost' alkoi; älköön koskaan
Väliimme tulko moinen epäsointu,
Niin, älköön, Brutus!

BRUTUS.

Kaikk' on hyvin taas.

CASSIUS.

Hyv' yötä siis!

BRUTUS.

Hyv' yötä, rakas veikko!

TITINIUS ja MESSALA.

Hyv' yötä, herrani!

BRUTUS.

Hyvästi, kaikki!

(Cassius, Titinius ja Messala lähtevät.)

(Lucius palajaa, tuoden yönutun.)

Tuo tänne nuttu! Miss' on soittimesi?

LUCIUS.

Teltassa tässä.

BRUTUS.

Uninenko noin?

Mies parka, en sua moiti: liiaks valvoit.

Tuo tänne Claudius ja joku toinen

Makaamaan patjoilla mun teltassani.

LUCIUS.

Varro ja Claudius!

(Varro ja Claudius tulevat.)

VARRO.

Kutsuitteko, herra?

BRUTUS.

Ma pyydän, maatkaa teltassani täällä;

Teit' ehkä kohta herätän mä viemään

Sanoman veljelleni Cassiolle.

VARRO.

Jos suvaitsette, jäämme vartomaan.

BRUTUS.

Ei, sit' en tahdo; maatkaa, ystäväni;

(Varro ja Claudius laskeuvat maata.)

Kentiesi vielä päätökseni muutan. —

Kas täss' on, Lucius, kirja, jota etsin,

Yönutun taskuhun sen olin pannut.

LUCIUS.

Niin, tiesin ett'en minä sitä saanut.

BRUTUS.

Unohdan paljon: ole kärsiväinen.

Viel' auki voitko pitää raskaat silmäs

Ja soittaa soittimellas jonkun laulun.

LUCIUS.

Jos tahdotte, niin kyllä.

BRUTUS.

Tahdon, poika.

Sua paljon vaivaan, mutta nöyrä olet.

LUCIUS.

Velvollisuuten' on se.

BRUTUS.

Ei mun pitäis

Velvoilisuuttas käyttää yli voimais:

Lepoa, tiedän, vaatii veri nuori.

LUCIUS.

Min' olen nukkunut jo, hyvä herra.

BRUTUS.

No, sepä hyvä; untas saat sa jatkaa;

En kauan sua vaivaa; jos ma elän,

Sua palkitsen. —

(Laulua ja soittoa.)

Uninen sävel! — Murhallinen uni!

Noin lyijysauvallasko poikaa painat,

Kun sulle soittaa hän? — Hyv' yötä, lapsi!

Ei sydänt' ole mulla herättää sua.

Mut jos sa nuokut, särjet soittimes;

Sen otan pois. Nyt, poikani, hyv' yötä! —

Mut, annas olla, lehden kai ma taitoin,

Kun päätin lukuni? — Täss' on se, luulen.

(Istuutuu.)

(Caesarin haamu ilmestyy.)

Kuink' on tuo valo himmi! — Haa! ken tuossa?

Se, luulen, on vaan silmissäni heikkous,

Jok' ilmiön tuon hirvittävän luopi.

Se käypi päälle. — Oletko sa ken?

Jumala, enkeli vai perkelekö,

Kun hiukset pöyristät ja veren jäädät?

Mik' olet, sano?

HAAMU.

Paha henkes, Brutus.

BRUTUS.

Ja miksi tulet?

HAAMU.

Kertomahan, että

Philippin luona näät mun jälleen.

BRUTUS.

Hyvä!

Siis nään sun jälleen?

HAAMU.

Niin, Philippin luona.

BRUTUS.

No niin, Philippin luona siis. —

(Haamu katoaa.)

Juur mieltän'

Kun rohkaisin, sa katoot; enemmänkin

Puhunut oisin kanssas, paha henki. —

Hoi! Lucius! — Varro! Claudius! Nouskaa, miehet! —

Claudius!

LUCIUS.

Kielet, herra, eivät soinnu.

BRUTUS.

Hän luulee yhä vielä soittavansa. —
Herjä, Lucius!

LUCIUS.

Herra hyvä, mitä?

BRUTUS.

Unissas huusit, Lucius; näitkö unta?

LUCIUS.

En, herra, min' en huutaneeni tiedä.

BRUTUS.

Ei, kyllä huusit. Näitkö sinä mitä?

LUCIUS.

En mitään, herra.

BRUTUS.

No, nuku jälleen, Lucius. — Claudius, hoi!

(Varrolle.)

Mies sinä, nouse!

VARRO.

Mitä, herra?

CLAUDIUS.

Mitä, herra?

BRUTUS.

Miks huusitten te unissanne, pojat?

VARRO & CLAUDIUS.

Me? Mekö?

BRUTUS.

Niin, te; näittekö te mitä?

VARRO.

En, min' en mitään nähnyt.

CLAUDIUS.

Enkä minä.

BRUTUS.

Terveiset viekää veli Cassiolle,

Ett' ennalta hän varhain matkaan lähtee.

Me tulemme jäljestä.

VARRO & CLAUDIUS.

Kyllä, herra.

(Menevät.)

VIIDES NÄYTÖS.

Ensimmäinen kohtaus.

Philippin kenttä.

(Antonius ja Octavius sotajoukkoineen tulevat.)

OCTAVIUS.

Nyt toiveemme on täyttynyt, Antonius:

Vihollinen ei tule alas, sanoit,

Vaan pysyy vuorill' ylähällä tuolla.
Ei käynyt niin; sen joukot saapuu, vaatein
Philippin luona meitä taisteluun;
He ennen vastaavat kuin kysytäänkään.

ANTONIUS.

Pah! minä heidän aatoksensa tunnen
Ja tiedän tuohon syyn: he mielellään nyt
Toisaanne marssis; pelvon pöyhkeydellä
Tuolt' alas astuvat he, luullen, että
Meit' uskomaan saa muoto heidät uljaiks.
Mut eipäs niin.

(Sanansaattaja tulee.)

SANANSAATTAJA.

Aseihin, päälliköt!
Vihollinen jo uhkeana saapuu,
Veristä sotalippuansa nostain.
Jotakin tehtävä on viipymättä.

ANTONIUS.

Octavius, vie vastaan joukkos vitkaan.
Vasenta sotakentän puolta kulje.

OCTAVIUS.

Ei, oikeata; vasent' astu itse.

ANTONIUS.

Miks riitaa haastat nyt, kun hätä pääll' on?

OCTAVIUS.

En riitaa haasta, mutta niin sen tahdon.

(Marssi.)

(Rummun pärrytystä. Brutus ja Cassius sotajoukkoineen tulevat;
Lucius, Titinius, Messala ja muita.)

BRUTUS.

He seisattuvat: heill' on puhumista.

CASSIUS.

Titinius, seis! Nyt esiin haasteluun.

OCTAVIUS.

Antonius, merkin rynnäkköönkö annan?

ANTONIUS.

Ei, Caesar, hyökätkööt he ensin päälle.
Esille; päälliköill' on puhumista.

OCTAVIUS.

Seis, kunnes saatte merkin.

BRUTUS.

Kansalaiset,
Sana ensin, isku sitten, eikö niin?

OCTAVIUS.

Ei sanat meille rakkaampaa kuin teille.

BRUTUS.

Octavius, parempi kuin häijy isku
On kaunis sana.

ANTONIUS.

Kauniin sanan alla
On iskus häijyt, Brutus: muista haavaa,

Min Caesarin sydämeen löitte, huutain:
"Eläköön Caesar, eläköön!"

CASSIUS.

Antonius,
Sun iskus suunta tuntematon viel' on;
Mut Hyblan mehiläisilt' ovat meden
Sun sanas ryöstäneet.[5]

ANTONIUS.

Mut pistint' ei.

BRUTUS.

O, vieläp' äänenkin ja horinankin
Varastit heilt', Antonius; viisast' ompi,
Ett' uhkaat ennen kuin sa pistät.

ANTONIUS.

Konnat,

Sit' ette tehneet te, kun tikarinne
Caesarin sydämessä toisiins' iski.
Te irjuitte kuin apinat, kuin tiistit
Te ryömitte, kuin orjat matelitte,
Suudellen hänen jalkojaan, sill' aikaa
Kun Casca piru niinkuin koira takaa
Hänt' iski niskaan. Imartelijat te!

CASSIUS.

Imartelijat! — Syytä itsees, Brutus.
Tuo kieli noin ei tänään meitä herjais,
Jos Cassiot' olis kuultu.

OCTAVIUS.

Asiaan!

Jos väite hien tuo, niin todistus se
Punaisempia pisaroita kysyy.
Näin, katsos, miekan vedän
Nyt pettureita vastaan! Milloin luulet
Mun pistävän sen tuppeen taas? En ennen,
Kuin täysin kostetut nuo kolmekolmatt'
On haavaa Caesarin, tai toinen Caesar
Saa petturien miekan kautta surman.

BRUTUS.

Sa, Caesar, et saa surmaas pettureilta,
Jos niit' ei ole seurassas.

OCTAVIUS.

Sen toivon.

En Bruton miekan uhriks syntyntykään.

BRUTUS.

Vaikk' oisit sukus suurin mies, et voisi
Jalompaa surmaa saada, nuorukainen.

CASSIUS.

Kurikas vesa, tuot' ei ansaitse hän,
Se juomarin ja rentun seuralainen.

ANTONIUS.

Se vanha Cassius!

OCTAVIUS.

Tule pois, Antonius!

Teit' ilkomme, te konnat, vasten naamaa!
Kentälle otteluun, jos uskallatte!
Jos ette nyt, niin toiste, milloin maittaa.

(Antonius ja Octavius sotajoukkoineen lähtevät.)

CASSIUS.

Soi, tuuli! Paisu, aalto! Keinuu, venhe!
Nyt myrsky vallall' on, ja kaikki kaupan!

BRUTUS.

Lucilius, hoi! Mua kuule!

LUCILIUS.

Mitä, herra?

(Brutus ja Lucilius haastelevat keskenänsä syrjässä.)

CASSIUS.

Messala!

MESSALA.

Mitä, herrani?

CASSIUS.

Messala,

Tää synnyinpäivän' on; juur tällä päiväll'
On Cassius syntynyt. Messala, kätes!
Todista sinä, että pakost' aivan,
Niin kuin Pompejus, kaiken vapautemme
Nyt yhden tappeluksen nojaan heitän
Sa tiedät että kiivaast' Epicuron
Opissa riipuin; nyt on mieli toinen,
Ja puoliks merkkejä ja enteit' uskon.
Matkalla Sardeest' etulippuhumme
Kaks suurta kotkaa laski, siihen jääden,
Soturin kädest' ahmien ja syöden.
Philippiin tänne seuras kotkat meitä;
Tän' aamuna ne katosi. Sen sijaan
Varikset, korvit, sääsket päämme päällä
Nyt leijuu, alas meihin katsoin niinkuin
Saaliisen sairaalloiseen. Niiden varjot
Kuin pahan enteen taivas on, jonk' alla
Väkemme makaa hengen hieverissä.

MESSALA.

Tuot' älkää uskoko.

CASSIUS.

Vaan puoliks uskon.

Nyt mieli mulla raitis on ja valmis
Lujana kestävähän kaikki vaarat.

BRUTUS.

Juur niin, Lucilius.

LUCILIUS.

Meitä, jalo Brutus,

Jumalat tänään suosikoot, ett' elää
Ikämme saamme rauhass' ystävyksin.
Mut kosk' on epävarma ihmis-onni,
Niin varokaamme mitä pahinta.
Jos menetämme tämän tappelun,
Niin tämä viimeinen on haastelumme.
Mit' olet päättänyt sa silloin tehdä?

BRUTUS.

Sen viisauksin mukaan, joka käski
Mun moittimahan Caton itsemurhaa, —
En tiedä miks, mut minust' akkamaist' on
Ja halpaa, lyhentää noin elämänsä,
Pelosta mitä tapahtua voisi, —

Ma kärsimähän valmistaun ja varron,
Mit' ylivoimat suovat, joiden vallass'
On kohtalomme.

CASSIUS.

Siis, jos menetämme,
Niin voittosaatoss' annat itses Rooman
Katuja pitkin viedä?

BRUTUS.

En, en, Cassius!
Äl' usko, jalo Rooman mies, ett' astuu
Kahleissa koskaan Brutus Roomaan. Siks on
Hän liian ylpeä. Tää päivä päättäv'
On työn, jonk' alkoi Mars-kuun viidestoista.
Ja vieläkö me tavataan, en tiedä!
Siis iki-jäähyväiset ottakaamme:
Hyvästi, Cassius, ijäks, ijäksi!
Jos vielä tavataan, niin hymyllään;
Jos ei, — no, onhan jäähyväiset tehty.

CASSIUS.

Hyvästi, Brutus, ijäks, ijäksi!
Jos tavataan, niin totta hymyllään;
Jos ei — no niin, on jäähyväiset tehty.

BRUTUS.

Eteenpäin mars! — Oi, ennalta jos tietäis,
Mitenkä tänkin päivän toimi päättyy!
Mut onhan siinä, että päättyy päivä,
On silloin päätös tietty. — Mars ja matkaan!

(Lähtevät.)

Toinen kohtaus.

Tappelutanner.

(Sotahuutoja. Brutus ja Messala tulevat.)

BRUTUS.

Messala, ratsahille joutuun! Laita
Tuon puolen legioille nämä käskyt.
(Ankarata melua.)
Yht'aikaa rynnätkööt he: huomaan että
Octavion sivustall' on toimet veltot;
Pikainen ryntäys heidät kukistaa.
Messala, joudu! Vuorilt' alas kaikki.

(Lähtevät.)

Kolmas kohtaus.

Toinen kohta tappelutannerta.

(Miekankalsketta. Cassius ja Titinius tulevat.)

CASSIUS.

Titinius, katsos, kuin ne konnat karkaa!
Ma omiani vastaan sodin itse:
Tuo lippumiesi tuossa pakoon kääntyi,
Ma tapoin pelkurin ja otin lipun.

TITINIUS.

Oi! Brutus liian varhain merkin antoi;
Hän liian kiivaast' Octaviota vastaan
Etuaan käytti; väki ryöstöön läksi;

Sill' aikaa piiritti Antonius meidät.

(Pindarus tulee.)

PINDARUS.

Kauemmaks paetkaatte, kauemmaksi!
Antonius on jo teltoissanne, herra.
Siis pakoon, jalo Cassius, kauas pakoon!

CASSIUS.

Tää kunnas kyllin kaukan' on. Kas, kas!
Titinius, telttaniko tuolla palaa?

TITINIUS.

Niin, herrani.

CASSIUS.

Titinius, jos mua lemmit,
Heponi selkään käy ja kannust' anna,
Siks että sun se vie tuon joukon luokse
Ja tänne jälleen: tiedon tahdon, onko
Vihollisia nuo vai ystäviä.

TITINIUS.

Kuin aatos olen joutuun täällä jälleen.

(Lähtee.)

CASSIUS.

Käy, Pindarus, ja kunnaan huippuun nouse.
Näköni ain' on heikko ollut; tarkkaa
Ja kerro, mitä näät sä tanterella.

(Pindarus lähtee.)

Enskerran tänä päivänä ma hengin;
Nyt aika umpeen mennyt on: nyt päätän
Miss' aloin; kiertons' elämä on tehnyt. —
No, mitä näet?

PINDARUS (ylhäällä.)

Oi, herra!

CASSIUS.

Mitä näet sä?

PINDARUS.

Titinion piirittävät ratsasmiehet;
He täyttä laukkaa päälle käyvät; — hänkin
Hevostaan kannustaa: — nyt kannoill' ovat; —
Titinius, nyt! — he käyvät maahan; — hän myös: —
Vangittu on hän;

(Riemuhuutoja.)

Kuulkaa riemastusta!

CASSIUS.

Pois! Älä katso enää! — Voi, mua kurjaa,
Kun elän siks ett' ystäväni parhaan
Näen silmieni eessä vangituksi! —

(Pindarus palajaa.)

Käy tänne, poika!

Kun Parthiassa vangiks sinut tein,
Niin, henkes säästän, valan otin sulta,
Ett' tekisit sa kaikki mitä käsken.
Valasi muista! Vapaa mies nyt ollos,
Ja miekka tuo, mi Caesarin on ruumiin
Lävistänyt, nyt tähän rintaan työnnä.
Ei, älä vastaa! — Tuossa, kahvaan tartu;
Kun kasvon' olen peittänyt — kas näin —
Nyt iske miekkas! — Koston sait nyt, Caesar,

Samalla miekalla, jok' itses surmas.

(Kuolee.)

PINDARUS.

Siis olen vapaa; sit' en toki tahtois
Ma tällä hinnall' olla. Cassius, oi!
Pois Pindarus nyt täältä rientää maille,
Miss' ei hänt' ykskään roomalainen näe.

(Lähtee.)

(Titinius ja Messala tulevat.)

MESSALA.

Titinius, niin, se vaihtokauppaa vaan on:
Octavion voitti uljaan Bruton joukot,
Ja Cassion väen taas Antonius.

TITINIUS.

Se tieto Cassiot' ilahuttaa varmaan.

MESSALA.

Mihinkä jäi hän?

TITINIUS.

Toivotonna aivan
Orjansa kanssa kunnahalle tälle.

MESSALA.

Tuoll' eikö maassa makaa hän?

TITINIUS.

Hän makaa
Kuin olis hengetön. Voi!

MESSALA.

Hätkö on se?

TITINIUS.

Ei, Messala, se oli hän, mut enää
Ei Cassiot' ole. — Ilta-aurinkoinen,
Kuin sinä säderuskoss' yöhön vaivut,
Niin laski veriruskoon Cassion päivä!
Nyt Rooman aurinko on laskenut.
Nyt päivämme on päässä; pilvet, usmat
Ja vaarat uhkaa; työmme nyt on tehty!
Epäily voitostani tuon sai aikaan.

MESSALA.

Epäily kaikesta sen aikaan sai.
Kirottu hairaus, raskaan mielen lapsi!
Miks olemattomia kuvaat herkkäin
Ihmisten mieliin? Hairaus, valeen siitty!
Ei onnellinen ole koskaan syntys:
Sa surmaat äidin, joka sua kantoi.

TITINIUS.

Hoi, Pindarus! Miss' olet, Pindarus?

MESSALA.

Titinius, etsi häntä; ma sill' aikaa
Käyn jalon Bruton luona, jonka korvaan
Sanoman tuon ma työnnän; sanon: työnnän;
Myrkkysiset nuolet, näet, ja tuima teräs
On Bruton korvaan yhtä tervetulleet
Kuin kuolonsana tää.

TITINIUS.

Messala, joudu!

Sill' aikaa minä Pindarota etsin.

(Messala lähtee.)

Miks, uljas Cassius, lähetit mun pois?

Satuinhan ystäviisi; nehän painoi

Tän voitonmerkin otsaani ja käski

Sen sulle tuomaan; soihan riemuhuudot!

Ah, väärin olet käsittänyt kaikki!

Vaan varro, ota otsaas tämä seppel,

Sen Brutosi mun käski sulle antaa:

Ma käskyn täytän. — Tule, Brutus, joutuun,

Niin näet kuin Cassiota kunnioitan! —

Jumalat, anteeksi — Rooman tapaa tää:

Titinion Cassion miekka lävistää!

(Kuolee.)

(Miekankalsketta. Messala palajaa ja hänen seurassaan
Brutus, nuori Cato, Strato, Volumnius ja Lucilius.)

BRUTUS.

Messala, missä, miss' on ruumis?

MESSALA.

Tuossa:

Titinius sen vieress' itkee.

BRUTUS.

Ilmaan

Titinion kasvot katsoo.

CATO.

Kuollut on hän!

BRUTUS.

Oi, Julius Caesar, voimaa sull' on vielä.

Sun henkes mailla käy ja miekkamme

Omihin meidän rintoihimme kääntää.

(Helisevää miekankalsketta.)

CATO.

Titinius urhokas! Oi, katsokaa,

Kuink' on hän seppelöinyt Cassion ruumiin!

BRUTUS.

Kaht' onko mointa roomalaista nähty?

Hyvästi, viimeinen sa roomalainen!

Ei koskaan Rooma synnytä sun laistas. —

On tuolle kuollehelle kyynelvelka

Isompi mulla, kuin nyt maksaa saatan.

Mut tulee sekin aika, tulee, Cassius!

Pois siis, ja Thassoon ruumis laittakaa

Leirissä ei saa peijaisia viettää,

Se meitä lannistais. — Lucilius, tule,

Ja sinä, nuori Cato! Taisteluun nyt'

Flavius ja Labeo, liikkehelle joukot!

On kolme kello; päivää vielä on;

Nyt onnen uhall' uuteen taistohon!

(Lähtevät.)

Neljäs kohtaus.

Toinen kohta tappelutannerta.

(Miekankalsketta. Kummankin puolueen sotureita tulee

taistellen sisään; sitten Brutus, Lucilius, Cato ja muita.)

BRUTUS.

Pää pystyy yhä vaan, te kansalaiset!

CATO.

Äpärä, ken ei niin tee! Ken mua seuraa?
Nimeni julki huudan kautta kentän.
Min' olen, kuulkaa, Marcus Caton poika!
Maan ystävä ja tyrannien hirmu!
Min' olen Marcus Caton poika, kuulkaa!

(Ryntää vihollisia vastaan.)

BRUTUS.

Ja minä Brutus, Marcus Brutus mini!
Brutus, maan ystävä! min' olen Brutus!

(Lähtee, hyökäten vihollisiin. Cato voitetaan ja kaatuu.)

LUCILIUS.

Oi, nuori, jalo Cato! joko kaaduit?
Niin kuin Titinius urhokkaasti kuolit,
Ja Caton poikana sua kunnioitaan.

1 SOTAMIES. Nyt antau, taikka kuole!

LUCILIUS.

Kuollakseni

Vaan antaun. Tuon saat, jos mun tapat oiti.
(Tarjoo rahaa.)
Nyt tapa Brutus, niin saat kunnian
Sa hänen surmastaan.

1 SOTAMIES.

Sit' ei saa tehdä.

Mik' oiva vanki!

2 SOTAMIES.

Syrjään! Tiedon saakoon

Antonius, että vangittu on Brutus.

1 SOTAMIES.

Sen hälle sanon. — Tuoss' on päällikkömme.
(Antonius tulee.)

Vangittu, herra, vangittu on Brutus.

ANTONIUS.

Miss' on hän?

LUCILIUS.

Turvassa, Antonius.

Brutolla turvaa kyll' on. Usko pois:
Ei elävältä jalo Brutus koskaan
Viholliselleen antau. Taivaan vallat
Häpeän moisen hältä torjukoot!
Miss' onkaan, elossa tai kuollehena,
Hän ain' on kaltaisensa, aina Brutus.

ANTONIUS.

Ei Brutus tuo; mut kallis saanti hänkin.
Mies säilyyn pankaa; olkaa hälle hellät.
Paremmat moiset miehet ystävinä
Kuin vihollisina. — Nyt tiedustelkaa,
Elossako vai kuolleena on Brutus.
Octavion telttaan sana mulle tuokaa,
Mitenkä kaikk' on käynyt.

(Menevät.)

Viides kohtaus.

Toinen kohta tappelutannerta.

(Brutus, Dardanius. Clitus, Strato ja Volumnius tulevat.)

BRUTUS.

Poloiset ystäväini jätteet! Tuossa
Levätkää kalliolla.

CLITUS.

Tulimerkin

Statilius[6] antoi, mut ei palannut;
Hän vankin' on tai surman saanut.

BRUTUS.

Clitus,

Istuudu! Surma nyt on tunnussana,
Se nyt on muodiks tullut. — Kuules Clitus!

(Kuiskuttaa hänen korvaama.)

CLITUS.

Minäkö? En, en koko mailmasta.

BRUTUS.

Hss! ole vaiti!

CLITUS.

Itsen' ennen surmaan.

BRUTUS.

Dardanius, kuules!

(Kuiskuttaa hänen korvaansa.)

DARDANIUS.

Moisen työnkö minä?

CLITUS.

O, Dardanius!

DARDANIUS.

O, Clitus!

CLITUS.

Mit' inhaa käski Brutus sinun tehdä?

DARDANIUS.

Oi, Clitus, tappaa hänet! Kas, hän miettii.

CLITUS.

Se jalo astia nyt täynn' on tuskaa,
Niin että silmistä se yli vuotaa.

BRUTUS.

Volumnius hyvä, tule! Sana kuule!

VOLUMNIUS.

Mik' on se, herra hyvä?

BRUTUS.

Tää, Volumnius!

Caesarin henk' on öisin ilmestynnä
Kaks eri kertaa mulle: Sardeess' ensin,
Ja nyt Philippin luona viime-yönä,
Nyt aika täys' on, tunnen sen.

VOLUMNIUS.

Ei, herra!

BRUTUS.

On, varmaan, usko pois, Volumnius!
Sä näet, Volumnius, mik' on mailman meno:
Meit' ajaa vihollinen haudan suulle:
(Äänekästä melua.)
On arvokkaampaa siihen itse juosta
Kuin survaust' odottaa. Volumnius hyvä,
Olimme koulukumppanit, sen tiedät:
Sa pidä, vanhan ystävyiden vuoksi,
Nyt miekkaa, että syöstä siiheen saan.

VOLUMNIUS.

Se ystävän ei ole työtä, Brutus.

(Melua yhä.)

CLITUS.

Pakohon, joutuun! Tääll' ei viipymistä.

BRUTUS.

Hyvästi sinä, — sinä, — sinä, Volumnius! —
Sin' olet kaiken aikaa maannut, Strato;
Hyvästi sinäkin! — Nyt, kansalaiset,
Iloinen mielen' on, ett' elämässän'
En yhtä löynnyt uskotonta mulle.
Saan kunniaa ma tästä tappiosta
Enemmän, kuin Antonius ja Octavius
Halvalla voitollansa saavuttavat.
Hyvästi vielä kerran! Bruton kieli
Elonsa tarinan jo päättää kohta.
Yö näön kaihtaa, rauhaa kaipaa luuni:
Tää hetki niill' on ollut määränpäänä.

(Miekankalsketta. Ulkona huudetaan: "pakoon, pakoon, pakoon!")

CLITUS.

Pakohon, herra, pakoon!

BRUTUS.

Pois! Ma tulen.

(Clitus, Dardanius ja Volumnius lähtevät.)

Sua pyydän, Strato, herras luokse jää;
Mies olet hyvämaineinen, ja rahtu
Rehellisyytt' on elämässäs ollut.
Siis pidä miekkaani ja pois luo silmäs,
Kun syökseen siihen. Teetkö, Strato, sen?

STRATO.

Kätenne ensin! Hyvää yötä, herra!

BRUTUS.

Hyvästi, Strato! — Lepy, Caesar, nyt:
Sun surmaas puoleks näin en etsinyt.

(Syöksyy miekkaansa ja kuolee.)

(Miekankalsketta. Pako. Octavius, Antonius sotajoukkoineen,
Messala ja Lucilius tulevat.)

OCTAVIUS.

Ken tuo mies on?

MESSALA.

Se herrani on orja.

Miss' on sun herras, Strato?

STRATO.

Messala,

Vapaana kahleista, joiss' itse huokaat.
Nyt voitonsaaja hänet voi vaan polttaa;
Näet, Bruton voitti Brutus vaan, ei kenkään
Saa kunniaa hänen surmastansa.

LUCILIUS.

Niin Bruton tuli tehdä! — Kiitos, Brutus!
Todeksi teit Lucilion ennustuksen.

OCTAVIUS.

Kaikk' otan seurahani Bruton miehet;
Mua tahdotko sa, poika, palvella?

STRATO.

Sen teen, jos Messala mun jättää teille.

OCTAVIUS.

Messala hyvä, jätä hänet.

MESSALA.

Kuin kuoli, Strato, herrani?

STRATO.

Ma pidin miekkaa, ja hän siihen syöksi.

MESSALA.

Octavius, seurahas siis ota mies,
Jok' avun viimeisen soi herralleni.

ANTONIUS.

Hän kaikist' oli jaloin roomalainen.
Muut salaliittolaiset teki työnsä
Kateudesta suureen Caesariin.
Hän yksin vilpittömäll' aikehella
Ja yhteishyvän tähden heihin liittyi.
Sävykäs oli hänen elämänsä,
Ja alku-aineet hänessä niin sa'atut,
Ett' esiin luonto nousta voi ja tehdä
Mailman tiedoks: "hän se oli mies!"

OCTAVIUS.

Avuinsa mukaisen hän kohtelun
Ja juhlalliset hautajaiset saakoon.
Mun teltassani tän yön maatkoon ruumis,
Niin kunnioittuna kuin tulee urhon.
Levolle joukot viekää. Joutuun vaan
Tän uljaan päivän voitot jakamaan!

(Lähtevät.)

SELITYKSIÄ:

[1] *Veljenne Cassius*. Cassius oli nainut Bruton sisaren.

[2] *Ett' yksisarvisen voi puilla pyytää*. Kertomusten mukaan saattoi yksisarvista pyytää siten, että houkutteli sitä hyökkäämään puuta vastaan ja työntämään siihen sarvensa. — Karhuupyyynnissä oli tapa semmoinen, että toinen metsästäjä näytti karhulle peiliä, ja toinen sill'aikaa tähtäsi ja ampui.

[3] *Asunko Sun lempes esikaupungissa vainen*.

Lontoon esikaupungit olivat tavallisesti porttojen asutuspaikkoina.

[4] *Sivullaan Ate*. Ate, yksi raivottaria, oli koston jumala.

[5] *Mut Hyblan mehiläisilt' ovat meden
Sun sanas ryöstäneet.*

Katkera viittaus Antonion puhujataitoon, jolla hän äskettäin oli kansan voittanut puolelleen.

[6] Tulimerkin
Statilius antoi.

Statilion oli määrä hiipiä vihollisen puolelle vakoomaan. Retkensä onnistumisesta tuli hänen antaa merkki tulisoihdulla. Sen hän antoikin, mutta sai paluumatkalla surmansa.

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK JULIUS CAESAR ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

**Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™
electronic works**

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the

United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of

works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you ‘AS-IS’, WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™’s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation’s EIN or federal tax identification number is 64-

6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.